

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen- ja johtamisen koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Irmeli Stenberg

PÄIHDETYÖN VERKOSTOITUJIIEN TYÖRYHMÄN OSAAMISEN
VAHVISTAMINEN JA JAKAMINEN

Opinnäytetyö
Marraskuu 2013



Karelia
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Marraskuu 2013

**Sosiaalialan johtamisen ja kehittämisen
koulutusohjelma**

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Tikkarinne 9

80200 JOENSUU

p. +358 50 4361965

Tekijä

Irmeli Stenberg

Nimeke

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän osaamisen vahvistaminen ja jakaminen

Tiivistelmä

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä on Suomessa muuttumassa muun muassa kuntarakennemuutoksen myötä. Julkisessa keskustelussa on esillä huoli siitä, miten tulevaisuudessa pystytään tuottamaan riittävät sosiaali- ja terveystalvet. Palvelujen turvaamiseksi tarvitaan uudenlaisia yhteistyön muotoja. Päihdetyössä erityistä huolta on herättänyt palvelujen priorisointi ja se, saavatko kaikki kansalaiset tasavertaiset palvelut. Verkostomainen toimintamalli nähdään uutena alueellista kehitystä edistävänä toimintana. Palvelujärjestelmän ylisektorista kehittämistä tarjotaan vastaukseksi palveluiden laadun ja kustannustehokkuuden kehittämiseksi. Lisäksi verkostotyö mahdollistaa moniammatillisen yhteistyön.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaa ja lisätä moniammatillisen päihdetyön osaamisen jakamista. Toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla selvitettiin työryhmän jäsenten päihdetyön osaamista ja päihdetyön osaamisen kehittämistarpeita.

Kehittämistyön aikana selvisi, että Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä on hyvä päihdetyön ammatillinen osaaminen. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet toivat esille, että palvelurakennemuutokset tuovat haasteen päihdetyön osaamiselle. Kehittämistyön tuloksena saimme aikaan Päihdetyön verkostoitujien työryhmän tulevan kauden toiminnansuuntaviivat. Tulevan kauden toiminnassa keskitytään palveluista tiedottamiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Kieli
suomi

Sivuja 84
Liitteet 4
Liitesivumäärä 7

Asiasanat

päihdetyö, verkostotyö, verkostojohdaminen, osaamisen johtaminen



THESIS
November 2013
Degree Programme in Development
Management of Social Welfare Work
(Master's Degree)
Tikkariinne 9
FIN 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 50 4361965

Author
Irmeli Stenberg

Title
Strengthening and Distributing the Professional Knowledge of a Network Team of Substance Abuse Service Providers

Abstract

The Finnish social and health care service system is undergoing changes partly due to the municipal restructuring. The ongoing public debate reveals the concern for the capacity of providing sufficient social and health care services in the future. In order to secure the services, new forms of cooperation and networking are necessary. In the field of substance abuse significant matters of concern have been the prioritising of the services and the assurance of equal services for all the citizens. The network model is considered a new approach for promoting regional development. The inter-sectoral development of the service system is offered as a key factor for developing the quality and the cost efficiency of the services. Moreover, networking enables multi-professional cooperation.

The objective of this thesis was to develop the activities of a network team of substance abuse service providers and to increase the distribution sharing of multi-professional knowledge in the field of substance abuse. Action research was used as a method for researching the professional skills and knowledge of the team members and the developmental areas.

The results show that the members of the network team of substance abuse service providers have proper professional skills and knowledge. The team members brought out that the municipal restructuring reforms are a challenge in the field of substance abuse. As a result of the development research, the network team of substance abuse service providers planned the guidelines of action for the following semester. In the upcoming semester the focus is on increasing the information about the services and promoting citizen participation.

Language
Finnish

Pages 84
Appendices 4
Pages of Appendices 7

Keywords
substance abuse, networking, network management

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 Johdanto.....	5
2 Päihdetyön moniammatillinen yhteistyö	7
2.1 Päihdetyötä ohjaavat lait, suunnitelmat ja ohjelmat	7
2.2 Päihdepalvelujärjestelmä	11
2.3 Joensuun päihdetyön toimijat.....	13
3 Päihdetyön osaaminen	21
3.1 Osaaminen päihdetyössä	21
3.2 Moniammatillinen yhteistyö	23
3.3 Työskentely asiakkaan kanssa	25
4 Monialainen päihdetyön verkosto.....	26
4.1 Asiantuntijaverkostotyö	27
4.2 Verkostojohtaminen	30
5 Aiempia tutkimuksia päihdetyöstä ja verkostotyöstä	33
6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimustehtävä	36
7 Kehittämistyön toteuttaminen.....	37
7.1 Kehittämistyön kohderyhmä.....	38
7.2 Verkoston toiminta	39
7.3 Toimintatutkimus.....	40
7.4 Tutkijan rooli	43
8 Aineistonkeruu kehittämisprosessin aikana.....	45
8.1 Tutkimuspäiväkirja	47
8.2 Kokousten muistiot.....	48
8.3 Kyselyt.....	48
8.4 Teemahaastattelut	49
9 Aineiston analyysi ja tulokset	51
9.1 Ensimmäisen kyselyn analysointi ja tulokset.....	52
9.2 Toisen kyselyn analysointi ja tulokset	54
9.3 Teemahaastattelun analysointi	57
10 Kehittämisprosessin tulosten tarkastelu	59
10.1 Päihderiippuvuus ja asiakkaan kohtaaminen	60
10.2 Osaamisen haasteet	62
10.3 Kehittämiskohteet	66
11 Työryhmän toiminnan arviointi jäsenten kokemana.....	68
11.1 Työryhmän toiminnassa toimivia osa- alueita.....	69
11.2 Työryhmän toiminnassa kehitettäviä osa- alueita.....	70
12 Työryhmän tulevan kauden toiminnan suuntaviivat.....	71
13 Pohdinta	72
13.1 Opinnäytetyön luotettavuus.....	77
13.2 Opinnäytetyön eettisyys.....	78
13.3 Jatkotutkimusaihe	79
13.4 Lopuksi	79
Lähteet	81

LIITTEET

Liite 1: kysely 1

Liite 2: kysely 2

Liite 3: teemahaastattelu

Liite 4: tutkimuslupa

1 Johdanto

Suomessa on kuluvana vuonna käynyt kiivaana keskustelu sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta ja kuntarakenneuudistuksesta. Keskustelua on käyty siitä, kuinka vähenevillä resursseilla pystytään tuottamaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Peruspalvelut ovat heikentyneet ja väestön terveiserot ovat kasvaneet, palvelujen saatavuus ja laatu vaihtelevat kunnittain; tasa-arvo ei toteudu, palvelujen rahoitusvaikeudet vain kasvavat, kun väestö ikääntyy ja työikäisten määrä vähenee. Lisäksi kunnat kilpailevat työvoimasta sekä kuntatyöntekijät eläköityvät ja uudet nuorisokäluokat eivät riitä täyttämään työvoimatarvetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.)

Keskustelua on viime aikoina ollut myös siitä, että vaikka kunnissa supistuksia on pyrittykin kohdistamaan muihin kuin sosiaali- ja terveyspalveluihin, niin esimerkiksi 1990-luvun laman aikoihin tapahtui päihdepalveluissa kehitystä siten, että palveluja suunnattiin enemmän työssäkäyvään asiakaskuntaan. Syrjäytyneen asiakaskunnan palveluihin, kuten kuntoutukseen, on riittänyt vastaavasti vähemmän varoja. (Virtanen 1995, Lehto 2000, Möttönen & Niemelä 2005, 43.) Möttönen ym. (2005,43) toteavat, että lamaa on käytetty myös aseena ammattialojen välisessä resurssitaistelussa. Eri ammattialojen asiantuntijat pyrkivät todistamaan, että juuri heidän sektoriltaan on viety varoja ja miten vaikutukset näkyvät juuri heidän ammattialansa asiakkaiden keskuudessa.

Kaiken tämän muutoksen ja epävarmuuden keskellä keskeisenä tekijänä uudessa aluepolitiikassa on alueiden oma kyky uudistua. Verkostomainen toimintamalli nähdään uutena alueellista kehitystä edistävänä toimintamallina. Verkostojen avulla voidaan koota alueen keskeiset toimijat synnyttämään kehitystä edistäviä innovaatioita ja vaikuttamaan alueen menestykseen. (Stähle & Sotaurta 2003; Möttönen ym. 2005, 51.) Verkostot ovatkin yksi keskeisimmistä kehittämiskohteista sosiaali- ja terveysalalla. Palvelujärjestelmän ylisektorista kehittämistä tarjotaan vastaukseksi palveluiden laadun ja kustannustehokkuuden

kehittämiseksi. Lisäksi verkostotyö mahdollistaa moniammatillisen yhteistyön. (Järvensivu, Nykänen & Rajala, 2010,3.)

Verkostoituminen ja verkostot ovat nykypäivänä yleisiä työelämän toimintamuotoja. Verkostotyö on vakiinnuttanut paikkansa suomalaisessa auttamisjärjestelmässä ja osana sosiaalityön ammatillisia käytäntöjä. Kehittämistehtävässäni kehitän Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaa yhdessä päihdetyön käytännön työntekijöiden kanssa. Tavoitteena on ollut kehittää päihdetyön verkoston kanssa sellaisia yhteistyömuotoja, jotka hyödyttävät osallistujia työssä päihdeongelmasta kärsivien ja/tai toipuvien asiakkaiden kanssa. Toisena tavoitteena on yhteistyön avulla parantaa päihteitä käyttävien asiakkaiden palvelun laatua selkeyttämällä päihdetyötä tekeville työntekijöille Päihdetyön verkostoitujien työryhmässä olevaa moniammatillista osaamista.

Opinnäytetyön kehittämistehtävän ja tutkimuksen idea ja päihdetyön verkostoitujien työryhmä sai alkunsa keväällä 2012, kun pohdimme miten saisimme mahdollisimman hyvin toimivan palvelu- ja tukiverkostoketjun päihderiippuvuudesta kärsivän tai kuntoutuvan asiakkaan tueksi. Päätimme tuolloin koollekutsua Päihdetyön verkostoitujien työryhmän. Päihdetyön verkostoitujien työryhmään kutsuttiin mukaan päihdetyön toimijoita, jotka toimivat pääasiassa käytännön asiakastyössä.

2 Päihdetyön moniammatillinen yhteistyö

2.1 Päihdetyötä ohjaavat lait, suunnitelmat ja ohjelmat

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä on käytetty kehittämistyölle suuntaa antamassa voimassa olevaa päihdetyöhön liittyvää **lainsäädäntöä sekä valtakunnallisia päihdetyön ohjeistuksia ja suunnitelmia**. Seuraavissa kappaleissa esitellään tämän opinnäytetyön kehittämistyötä vahvimmin ohjanneet lain- ja valtakunnallisten ohjeistuksien kohdat.

Päihderiippuvaisen palveluista säädetään päihdehuoltolaissa. Se velvoittaa kunnat järjestämään päihdehuollon palvelut sisällöltään ja laadultaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaiseksi. Raittiustyölaki puolestaan velvoittaa kunnan eri hallintokunnat yhdessä ehkäisevään päihdetyöhön. Päihdetyötä ohjaavat osaltaan myös muut lait, kuten sosiaalihuoltolaki, kansanterveyslaki, erikoissairaanhoidolaki, lastensuojelulaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, sekä laki potilaan asemasta ja oikeuksista. (Päihdehuoltolaki 2009.)

Päihdehuoltolaissa on määrätty asioita, jotka ovat erityisesti ohjanneet kehittämistyötä Päihdetyön verkostoitujien toimintaa kehitettäessä ja suunniteltaessa. Päihdehuoltolaissa todetaan, että palvelujen ja toimenpiteiden järjestäminen ja kehittäminen kuuluu sosiaalihuollon osalta sosiaalilautakunnalle ja terveydenhuollon osalta terveyslautakunnalle. Sosiaalilautakunnan ja terveyslautakunnan on seurattava päihteiden ongelmakäyttöä kunnassa ja välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoidettavuuteen liittyvistä tekijöistä sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. (Päihdehuoltolaki 2009.)

Päihdehuollon palvelut on järjestettävä siten, että niiden piiriin voidaan hakeutua oma-aloitteisesti ja niin, että asiakkaan itsenäistä suoriutumista tuetaan. Hoidon on perustuttava luottamuksellisuuteen. Toiminnassa on otettava ensisijaisesti huomioon päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä etu. Palve-

luja annettaessa on päihteiden ongelmakäyttäjää tarvittaessa autettava ratkaisemaan myös toimeentuloon, asumiseen ja työhön liittyviä ongelmiaan. Päihdehuollon alalla toimivien viranomaisten ja yhteisöjen on oltava keskenään yhteistyössä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä päihdehuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon, raittiustoimen, asuntoviranomaisten, työvoimaviranomaisten, koulutoimen, nuorisotoimen sekä poliisin keskinäiseen yhteistyöhön. (Päihdehuoltolaki 2009.)

Toinen suuntaa antava ohjelma kehittämistyössä on ollut **Alkoholiohjelma**. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on ohjelman pääkoordinaattori, joka yhdessä aluehallintovirastoissa työskentelevien koordinaattoreiden kanssa tukee paikallista alkoholihaittojen ehkäisyä.

Alkoholiohjelma on nimi yhteistyölle, mitä tehdään alkoholihaittojen vähentämiseksi. Päihdepolitiikan ydinarvo on jokaisen kansalaisen oikeus terveyteen ja turvalliseen ympäristöön. Alkoholiohjelmassa valtiolta, kunnat ja järjestöt yhdistävät voimansa, koska vain yhteisellä sitoutumisella voidaan toteuttaa vastuullista päihdepolitiikkaa.

Vastuullisen päihdepolitiikan toteuttamiseksi Alkoholiohjelmaan sisältyy muun muassa seuraavat tehtävät:

- tukee paikallista ehkäisevää päihdetyötä ja nostaa sen näkyvyyttä
- koordinoi valtakunnallisesti toimivaa verkostoa paikallisille toimijoille
- tuottaa aineistoa alkoholihaittojen ehkäisyn tueksi
- levittää tehokkaaksi todettua Pakka-paikallinen alkoholipolitiikka -toimintamallia, jonka avulla puututaan alkoholin myymiseen, välittämiseen ja anniskeluun alaikäisille ja päihtyneille
- edistää päihdeasioiden puheeksiottamista eri ympäristöissä
- kannattaa alkoholin mielikuvamainonnan kieltämistä lainsäädännöllä

- o haastaa kansalaiset ja yhteistyökumppanit pohtimaan suomalaista alkoholikulttuuria ja – asenneilmastoa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2013a.)

Alkoholiohjelmalla on vuosittaiset teemat. Esimerkiksi vuoden 2013 vuoden teemana on ollut alkoholi ja väkivalta. Alkoholin yhteyttä väkivaltaan voidaan kuvata kahdella tavalla. Ensinnäkin alkoholin kulutuksen kasvun on todettu pitkällä aikavälillä lisäävän pahoinpitelyrikoksia. Toiseksi, alkoholin vaikutuksen alaisena oleminen voi lisätä paitsi väkivaltaista käyttäytymistä, myös vaaraa joutua väkivallan uhriksi. Tällöin puhutaan nimenomaan humalahakuisesta juomisesta, joka on tyypillistä suomalaiselle kulttuurille. Alkoholiohjelma ottaa vuositeemoissaan kantaa myös muiden päihteiden tuomiin ilmiöihin. Alkoholiohjelma tekee muun muassa ehkäisevän päihdetyön suosituksia kunnille ja yhteistoiminta-alueille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a.)

Suosituksissa ehdotetaan esimerkiksi määrittelemään strategioissa tahto päihdehaittojen ehkäisemiseksi, nimeämään ehkäisevää päihdetyötä johtava taho sekä nimeämään ehkäisevälle päihdetyölle työntekijä tai yhdyshenkilö, jolle on selkeästi määritelty työnkuva ja riittävät resurssit. Lisäksi suosituksissa ohjeistetaan toteuttamaan ehkäisevää päihdetyötä laaja-alaisesti, koordinoitusti ja verkostoituneesti, koska näin työ on tehokkaampaa kuin erilliset, yksittäiset toimet. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a.)

Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma on laadittu vuosille 2009 - 2015. Suunnitelma ottaa kantaa ja tekee ehdotuksia mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseen. Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma on Mieli 2009 -työryhmän valmisteleva suunnitelma. Siinä on kaikkiaan 18 ehdotusta mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015. Ehdotukset jakautuvat neljälle painopistealueelle: asiakkaan aseman vahvistaminen, mielenterveyden ja päihdeettömyyden edistäminen, ongelmia ja haittoja ehkäisevän työn tehostaminen sekä palvelujärjestelmän kehittäminen avo- ja peruspalvelupainotteisemmaksi ja mielenterveys- ja päihdeongelmat samanaikaisesti huo-

mioivammaksi. Suunnitelmassa esitetään myös suunnitelman toteutumista tukevia ohjauskeinoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009, 14–38.)

Opinnäytetyöni kehittämistyöhön on vaikuttanut myös mielenterveys- ja päihdesuunnitelman ehdotukset erityisesti päihdetyön osalta. Myöhemmässä vaiheessa tarkoituksena on ottaa mukaan enenevässä määrin mielenterveystyön toimitakin.

Tärkeiksi kohdiksi Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminnan tarpeen määrittelyssä tulivat esille seuraavat Mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelman ehdotukset ja kohdat. Haasteena palvelujärjestelmässä on palveluissa olevien päihdeongelmaisten moniongelmaisuus. Päihde- ja mielenterveysongelmat kietoutuvat usein tiukasti yhteen vaikeammin päihdeongelmaisilla. Lisäksi heillä on usein monenlaisia somaattisia sairauksia. Asiakkaat tarvitsevat usein samanaikaisesti monien palveluiden tuottajien palveluita sekä eri tahojen tukea akuuteista päivystyspalveluista avo- ja laitospuoleisiin palveluihin sekä arjen struktuuria ja turvaa antaviin vertaistukiverkostoihin. Palvelujärjestelmän hajanaisuus sekä yksilöiden itsehoitoa korostava järjestelmä pudottaa helposti moniongelmaiset palvelujärjestelmän piiristä. Pirstaleisessa palvelujärjestelmässä, useiden palveluntuottajien tuottamissa palvelujen kokonaisuudessa kukaan ei ota vastuuta asiakkaan kokonaistilanteesta ja tukena olemisesta asiakkaan siirtyessä palveluntuottajalta toiselle. Moniongelmaiset tarvitsevat kiinnipitävämpää työtä, mutta kiinnipitävän työtteen toteuttaminen voi olla haastavaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009, 38.)

Kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa (2009, 39) todetaan, että ammatillisten palveluiden lisäksi tarvitaan myös vertaistoimintaan perustuvia arjen tukipalveluja. Tällä hetkellä näyttää myös siltä, että ammatillisella pohjalla toimivien palveluiden tuottajien rinnalle on tulossa lisääntyvästi erilaisia oman toipumiskokemuksen pohjalle rakentuvia hoitopalveluita. Näitä ovat esimerkiksi AA-filosofiaan tai kristillisen päihdetyön periaatteisiin nojautuvat, vertaistukea ja yhteisöllisyyttä vahvistavat palvelumuodot. Niillä on oma tärkeä paikkansa pitkäaikaisen tuen mahdollistajana. Nykyisin sosiaalihuollon asiakaslaissa olevat

henkilöstön kelpoisuusedellytyksiä koskevat säännökset voidaan tulkita niin tiukasti, että osa päihdeongelmaisten tueksi rakentuneista ja jo vakiintuneista, vertaiskokemukseen perustuvista palveluista jää kilpailuttamistilanteissa kokonaan ulos.

Lisäksi mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelmassa todetaankin, että sosiaalihuollon lainsäädännön tarkistamisen yhteydessä tulisi tarkastella myös päihdepalveluita tuottavien yksiköiden henkilökunnan kelpoisuusehtoja ja mahdollistaa vertaistoimintaan perustuvien yksiköiden kehittymistä ammatilliseen osaamiseen perustuvien yksiköiden rinnalla. Tämän edellytyksenä on kuitenkin sosiaalihuollon yksiköiden lupa- ja valvontakriteerien ja -käytäntöjen tarkistamista niin, että selkiytetään ammatillisesti toimivien ja vertaistukeen perustuvien toimintayksiköiden kriteereitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009, 39.)

2.2 Päihdepalvelujärjestelmä

Päihdepalvelujen ja sitä tukevien toimijoiden tuntemus on tärkeää, koska siten saadaan mahdollisimman laaja kuva siitä, miten laajasta toimijajoukosta on kyse kun puhutaan päihdetyöstä. Päihdetyötä toteutetaan monissa paikoissa: siellä missä on ihmisiä ja ihmisten elämää ja arkea. Lisäksi päihdetyössä tarvitaan erityisosaamista silloin, kun puhutaan vaikeasta päihderiippuvuudesta.

Seuraavasta kuviosta (kuvio 1) käy ilmi julkinen päihdepalvelujärjestelmä, eli kaikki ne toimintayksiköt, jotka toteuttavat osaltaan päihdetyötä omissa yksiköissään.

Kunnan päihdestrategiat:	
Sisältää ehkäisevän päihdetyön, määrittelee kuinka päihdepalvelut kunnassa järjestetään, antaa kuntalaisille mm. tietoa siitä, mistä päihteidenkäyttäjää voi saada apua.	
Sosiaali- ja terveydenhuollon yleiset palvelut avohoito:	
Sosiaalitoimistot, työterveyshuolto, terveyskeskukset, oppilashuolto, mielenterveystoimistot.	
Päihdehuollon erityispalveluiden avohoito:	
A-klinikka, nuorisoasemat, päihdepysäkit, terveysneuvontapisteet, päiväkeskukset.	
Sosiaali- ja terveydenhuollon yleiset palvelut – laitoshoido	Päihdehuollon erityispalvelujen laitoshoido
Sairaaloiden vuodeosastot, psykiatrinen sairaala, asumispalvelut	Kuntoutuslaitokset, katkaisuhoidoasemat, asumispalvelut

Kuvio 1. Julkinen päihdepalvelujärjestelmä (Sosiaali- ja terveysministeriö, päihdepalvelujärjestelmä 2002).

Päihdetyötä toteutetaan useissa eri yksiköissä niin julkisessa palvelujen tuotannossa kuin kolmannella sektorillakin. Lisäksi palveluja tuottaa erilaiset vertais- ja kokemusasiantuntijuuteen pohjautuvat toimijat. Kolmannen sektorin ja vertais-toimijoiden osalta päihdetyötä tekeviä tahoja on niin paikallisella kuin valtakunnallisellakin tasolla. Valtakunnalliselta tasolta voidaan mainita muun muassa seurakunnat, Suomen Punainen Risti sekä muun muassa AA- ja NA -ryhmät.

2.3 Joensuun päihdetyön toimijat

Joensuun kaupungin julkisten päihdepalvelujen tuottaja on **Sovatek-säätiö**. Lisäksi seuraavissa kappaleissa esitellään Joensuun alueella toimivia yhteisöjä. Nämä yhteisöt ovat osaltaan mahdollistamassa Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaa, ja mukana tukemassa päihteitä haitallisesti käyttävien ihmisten kuntoutumista.

Joensuun kaupunki ulkoisti päihdepalvelunsa vuoden 2011 alussa. Tuolloin yhdistettiin samojen palvelujen alle Nuorten päihdepysäkki, A-klinikka, laitostarkaisu- ja kuntoutusosasto. Myöhemmässä vaiheessa korvaushoito siirtyi joensuulaisten osalta kokonaisuudessaan Sairaanhoidopiiriltä saman katon alle muiden päihdepalveluiden kanssa. Yhteiseksi nimittäjäksi näille palveluille tuli Joensuun päihdepalvelut. Niitä tuottaa Jyväskylästä lähtöisin oleva Sovatek-säätiö.

Sovatek-säätiön toiminta on psykososiaalisen kuntoutuksen asiantuntija- ja yhteistoimintaorganisaatio, joka keskittyy päihde- ja mielenterveyshaittojen ehkäisyyn ja hoitoon sekä työllistymisen edistämiseen. Säätiö on julkisen ja kolmannen sektorin taustayhteisöjen perustama yhteistoimintaorganisaatio, joka edustaa uudenlaista toimintatapaa julkisen sektorin toiminnassa ja palvelujärjestelmässä sekä kolmannen sektorin toimijoiden, yritysten ja muiden yhteisöiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lähtökohtana on palvelujärjestelmien kehittäminen ja palveluiden tuottaminen palveluita tarvitsevien sekä palveluita tilaavien asiakkaiden näkökulmasta. (Sovatek-säätiö 2013, 5.)

Sovatek -säätiön perustajayhteisöjä on niin julkiselta kuin kolmannelta sektoriltäkin (kuvio 2), mukana on myös valtakunnallisia järjestötoimijoita.

Julkiselta sektorilta mukana ovat:	Paikallistasolla toimivia järjestöjä (lähinnä Jyväskylässä)	Valtakunnallisia järjestöjä:
- Jyväskylän kaupunki	- Jyväskylän katulähetys ry	- A-klinikkasäätiö
- Joensuun kaupunki	- Väentupa ry	- Sininauhaliitto
- Muurmäen kunta	- Jyväskylän A-kilta ry	- Invaliidiliitto
- Laukaan kunta	- Vaajakosken Suvanto ry	- Kuurojen liitto ry
-Keski - Suomen sairaanhoidopiirin kuntayhtymä.	- Kuiville pyrkivien tuki ry	- Kirkkopalvelut ry
	- Jyväskylän setlementti ry	- Vapaan Alkoholistihuollon kannatusyhdistys
	- Jyväskylän mielenterveysseura ry	- Youth Against Drugs ry
		- Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kuvio 2. Sovatek-säätiön perustajayhteisöt (Sovatek-säätiö 2013, 5).

Sovatek-säätiöllä on kaksi niin sanottua tulosaluetta Jyväskylä ja Joensuu. Näillä tulosalueilla tuotetaan palveluita, joita nimitetään toimialoiksi. Jyväskylän tulosalueella on neljä erillistä toimialaa: hoitopalvelut, arviointi- ja kuntoutuspalvelut, palveluohjaus sekä työvalmennus. (Sovatek-säätiö 2013, 6.) Joensuun alueella Sovatek-säätiön palvelut voidaan jakaa kahteen eri toimialueeseen. Näissä toimialoissa pääpaino on moniammatillisessa asiakaslähtöisessä päihdetyössä (Sovatek-säätiö 2013, 13).

Joensuun yksikössä tuotetaan *avohoitopalveluita*, joihin kuuluu kolme työryhmää: päivystys- ja hoidontarpeenarviointi, korvaushoito ja kuntoutustyöryhmä. Avohoitopalveluissa toteutetaan muun muassa erilaisia ryhmätoimintoja (luovat toiminnat, läheisten ryhmät, ajokorttiseurantaryhmät, matalan kynnyksen ryhmät). Avohoitopalvelujen tarkoitus on tarjota tukea ja hoitoa päihdeidenkäyttäjille

ja heidän läheisilleen. Joensuun yksikkö tuottaa *laitospalveluita*, joita tuotetaan vieroitusosastolla ja kuntoutusyksikössä. Laitospalveluita tuotetaan alkoholin, lääkeaineiden ja huumeidenkäyttäjien hoidon ja kuntoutumisen tarpeisiin (Sovatek-säätiö 2013, 13).

Lisäksi Joensuun tulosalueella päihdetyötä tehdään vahvasti yhteistyöverkostoissa tapahtuvassa toiminnan kehittämisessä. Yhteistyötä tehdään muun muassa Joensuun kaupungin kuntouttavan työtoiminnan kanssa ja aikuissosiaalityön kanssa mm. asumisentukipisteellä. Lisäksi Joensuussa pyritään vahvistamaan entisestään yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kolmannen sektorin kanssa järjestetään muun muassa yhteistä ryhmätoimintaa sekä osallistutaan aktiivisesti erilaisiin verkostoihin ja työryhmiin. (Sovatek-säätiö 2013,14.)

Sovatek-säätiön lisäksi Joensuussa päihdetyötä osana muuta työtään tekeviä toimijoita on useita. Kehittämistyössäni olen rajannut toimijat siten, että mukaan ei ole otettu yksityisiä laitospalveluita. Esiteltävät toimijat toimivat lähellä ihmisten arkea ja luonnollista elämäntilaa. Pääsääntöisesti esiteltävät yhteisöt ovat osallistuneet aktiivisesti Päihdetyön verkostoitujen työryhmän toimintaan ja toiminnan kehittämiseen.

Valtakunnallisesti ja myös Joensuun alueella **seurakunnat** tekevät monenlaista päihdetyötä. **Seurakunnallisen päihdetyön** koordinaatiosta vastaa Kirkkohallituksen diakonia ja yhteiskuntatyön yksikkö. Kirkon kasvatusta ja nuorisotyön yksikön, työalalla on merkityksellinen panos seurakuntien lapsi- ja nuorisotyöhön liittyen ennaltaehkäisevän päihdetyön ja varhaisen puuttumisen alueella. Lisäksi seurakuntien erityisnuorisotyössä päihdetyötä tehdään myös etsivän, kohtaavan ja korjaavan päihdetyön menetelmin. Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa organisoitu seurakuntatyö toteutuu osana paikallisseurakuntien toimintaa ja ammatillisesti koulutettujen teologien, diakonien, nuorisotyön, kasvatusta ja perheyön viranhaltijoiden ja vapaaehtoisten tekemänä. Julkisen vallan roolin kapeeneminen ja järjestökentän roolin kasvu on ollut nähtävissä päihdetyössäkin.

Eräs merkki tästä on Alkoholiohjelman kumppanuussopimukset. Tämä korostaa yleisesti kirkon ja erityisesti diakonian merkitystä. Diakoniatyössä kirkon päihdetyön tehtävänä ei ole tarjota kuntoutuspalveluita tai taloudellista apua. Diakonia-työn tehtävänä on pikemminkin toimia ”asianajajina” näiden etuuskien saami- seksi. Toisena tärkeänä tehtävänä diakoniatyöllä on tuoda esille sitä hätää ja avun tarvetta, mitä diakoniatyössä kohdataan. (Kirkon päihdestrategia 2005, 11.)

Päihdetyö on yleisen seurakunta työn lisäksi erillinen seurakuntien ja seurakun- tayhtymien työmuoto sekä useiden kristillisten järjestöjen toimiala. Kristillisessä päihdetyössä on käytössä laaja avohuollon palveluiden kirjo: diakoniatyönteki- jöiden vastaanotot, erilaiset kerhot, ryhmät ja piirit, katkaisuleirit, talkooleirit, ret- ket, erilaiset teetuvat, katulähetystoiminta, nuorisokahvilat, päiväkeskukset, asuntojen välittäminen, normaaliasumisen mahdollistaminen. (Kirkon päihde- strategia 2005, 11.)

Sosiaali- ja terveysministeriön alkoholiohjelman mukaan kirkolla on keskeinen asema suomalaisessa yhteiskunnassa. Se kohtaa ihmiset henkilökohtaisella tasolla ja tukee toiminnassaan yhteisöllisyyttä sekä lähiyhteisöjen vahvistamis- ta. Kirkolla on laaja-alainen kokemus alkoholihaittojen vähentämisestä. (Kirkon päihdestrategia 2005, 4.)

Kristillisen uskon ytimessä on pyrkimys reagoida niiden ihmisten hätään, jotka ovat nimenomaan syyllisyyden, häpeän ja synnin julkisen stigman vuoksi joutu- neet marginaaliseen asemaan yhteiskunnassa. Kirkko puolustaa ihmisarvoista elämää sekä sen edellytyksiä. Jokaisella on oikeus saada apua kärsimyksen ja kuulua johonkin yhteisöön. Päihdetyön subjektina onkin salliva ja armollinen seurakuntayhteisö, joka kutsuu mukaan kaikki alueen ihmiset. (Kirkon päihde- strategia 2005, 4.)

Kirkon päihdetyön strategiassa todetaan olevan tärkeää, että kirkko pitää esillä psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten tekijöiden lisäksi hengellisyyden merkitystä

päihdeongelmista toipumisessa. Tämä tarkoittaa sitä, ettei päihdeongelmien hoidon tavoitteena ole ainoastaan kuntoutus, vaan kokonaisvaltainen parantuminen. Päihdeettömän elämän aloittaminen vaatii identiteetin uudelleen rakentamista. Evankeliumin sanoma on vastaus polttaviin syyllisyyden kysymyksiin, joita päihdekeskeinen elämä on saattanut tuoda tullessaan. (Kirkon päihdestrategia 2005,10.)

Joensuussa kuten valtakunnallisestikin **kolmas sektori** on suuri palvelujen tuottaja myös päihdetyön saralla. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan yleisesti ottaen valtion ja julkisen sektorin sekä yrityssektorin väliin jäävää toimintaa. Kolmannen sektorin toimintaa kuvaa voittoa tuottamaton kansalaistoiminta ja vapaaehtoisuus. Kolmannen sektorin organisaatiot vaihtelevat suuresti niin kokonsa kuin toimintansa puolesta. Niihin katsotaan kuuluvaksi yleisesti muun muassa yhdistykset, urheiluseurat, virkistys-yhdistykset, yhdyskuntien paikallisyhdistykset, avustusjärjestöt, kirkot, avustussäätiöt ja erilaiset hyvinvointiorganisaatiot. (Konttinen 2008.)

Teoksessa Kunta ja Kolmas sektori, yhteistyön uudet muodot, Möttönen ym. kuvaavat kolmannen sektorin keskeisiä tehtäviä sekä kunnan ja kolmannen sektorin tekemää yhteistyötä (2005, 3- 5). Kolmannen sektorin keskeisiksi tehtäviksi on määritelty seuraavat alueet: sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääminen, välittämisen jakamisen kanavien tarjoaminen, identiteetin rakennusaineiden tarjoaminen, osallisuuden väylien luominen, äänettömien äänenä toimiminen, toivon tuottaminen sekä innovaatiomooottoreina toimiminen (Möttönen ym. 2005, 67- 76).

Sosiaalisella pääomalla viitataan sosiaalisen rakenteen yhteisöllisiin piirteisiin, kuten verkostoihin, luottamukseen ja osallistumiseen. Ne helpottavat henkilöiden välistä kanssakäymistä, tehostavat yhteisön ja yksilöiden tavoitteiden toteutumista ja taloudellista toimintaa. Sosiaalinen pääoma käsitteen syntymisen taustalla on ajatus, jonka mukaan talouskehitykseen, hyvinvointiin ja yhteiskun-

tien suorituskykyyn vaikuttaa fyysisen ja inhimillisen pääoman lisäksi myös sosiaalinen ympäristö. (Tilastokeskus 2010.)

Joensuun alueella toimii useita erilaisia kolmannen sektorin toimijoita, jotka tekevät omalla tahollaan päihdetyötä. Järjestötoimijoita on niin paikallisissa kuin valtakunnallisissakin järjestöissä. Järjestöt tarjoavat tukea niin päihteiden käyttäjille kuin heidän läheisilleenkin. Lisäksi järjestöt järjestävät koulutuksia. Toimintamuotoina järjestöissä ovat henkilökohtaiset keskustelut, päihteettömät ryhmätoiminnot, vertaisryhmät, retket, matalan kynnyksen kohtaamispaikat, päiväkeskukset sekä esimerkiksi palveluihin ohjaaminen ja asiointissa avustaminen. Järjestöissä työtä tekevät sosiaali- ja terveysalan koulutuksen saaneet, vertaistoimijat, vapaaehtoistoimijat ym. (Jelli-järjestötietopalvelu 2013.) Rahoitus toimintaan saadaan usein kaupungin avustuksina, projektirahoituksina tai yleisavustuksina.

Joensuussa aktiivisia päihdetyötä tai ehkäisevää päihdetyötä tekeviä kolmannen sektorin toimijoita ovat muun muassa: **Soroppi ry**, jonka toimintatarkoituksena on, että sekä yhdistyksen omalla että yhteistyössä muiden kanssa tehtävällä toiminnalla pyritään synnyttämään osallisuuden, välittämisen, kohtaamisen ja kunnostautumisen kulttuuria. Yhdistyksen toiminnassa keskeisenä lähtökohdana on ihmisyyys. Yhdistyksen kaikilla toiminnoilla pyritään lisäämään sosiaalista kanssakäymistä sekä arjen aktiviteettejä ja virkistysmahdollisuuksia. Lisäksi yhdistys pyrkii aktivoimaan vuoro- ja arvopuhelua eri ihmisten, ryhmien ja intressipiirien välillä, huomioiden myös ne, joiden ääni ei välttämättä kuulu. (Soroppi ry 2011.)

Siniristi ry. Yhdistys aloitti toimintaansa jo vuoden 1989 alussa, mutta viralliset avajaiset pidettiin 7.3.1989. Toiminnan malliksi haettiin valtakunnallisen *Sini-nauhaliiton* kriteerit kristillisestä päihdetyöstä. Perustajajäsenenä oli henkilöitä pääasiassa eri seurakunnista. Alusta asti mukana ovat olleet Adventtiseurakunta, Vapaakirkko, Helluntaiseurakunta, Evankelisluterilainen seurakunta ja Ortodoksinen seurakunta. Käytännössä toimintaa on toteutettu päivätoimintakes-

kuksena, jossa on mahdollisuus yhdessäoloon, tuen saamiseen ja ajan viettämiseen selvin päin. Toiminta perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen jokaisesta ihmisestä arvokkaana yksilönä taustoista riippumatta. Ainoa ehto sisäänkäynnille on, että toimintaan tullaan selvinpäin. Päiväkeskuksen perustoimintoihin kuului alusta asti omakustannushintainen ruokailu-, sauna- ja pyykinpesu mahdollisuus. Hengellisenä tarjontana oli seurakuntien aamunavaukset. (Siniristi ry 2013.)

Suomen Punainen Risti on Joensuussakin monessa mukana. Punainen Risti järjestää vapaaehtoisille päihdeneuvojakursseja. Punaisen Ristin päihdetyön vapaaehtoiset kiertävät kouluissa ja festareilla tai liikkuvat katupartioissa kertoen päihteiden haitoista. (Suomen Punainen Risti 2013.)

SPR on mukana järjestämässä ehkäisevän päihdetyön viikkoa. Punainen Risti päivystää kymmenillä festareilla ja monissa muissa kesätapahtumissa ympäri Suomea erilaisilla kokoonpanoilla. Muun muassa Joensuussa tapahtuvassa Ilosaarirockissa SPR:n toimijat ovat mukana. Festaritoimintaan kuuluu Joensuussa monipuolinen palvelu muun muassa ensiapupäivystys, päihdetyö, hiv- ja aids-työ sekä Rikosuhripäivystys, joka toimii yhteistyössä Punaisen Ristin kanssa. (Suomen Punainen Risti 2013.)

Josna ry on yhdistys, joka tuottaa nuorten asumispalveluja on aktiivinen toimija nuorten ehkäisevän päihdetyön osalta. Joensuun seudun nuorisoasuntoyhdistys on perustettu vuonna 2002. Josna kuuluu valtakunnalliseen nuorten asumisen etujärjestö Nuorisoasuntoliittoon. Josna vuokraa asuntoja alle 30-vuotiaille työssä käyville tai työelämään hakeutuville nuorille, tuottaa asumisen sisältöpalveluita ja toimii nuorten asumisen edunvalvojana. Josnan tavoitteena on muun muassa parantaa alle 30-vuotiaiden Joensuun seudun nuorten asuinoloja ja tehdä nuorisoasumista tunnetuksi. Yhdistys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa ja etsimässä keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, muun muassa tukipalveluita kehittämällä ja tekemällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Joensuun nuorisoasuntoyhdistys 2013.)

Päihdetyön toteutuksessa mukana on useita **vertaisryhmiä, sekä kokemusasiantuntijuuteen perustuvia ryhmiä ja yhdistyksiä**. Joensuunkin alueella on aktiivisesti toimivia vertaistukiryhmiä, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Näistä ryhmistä tukea saa niin päihteiden käyttäjä kuin hänen läheisensäkin. Tunnetuimpia vertaisryhmiä lienevät AA-, AAL- ja AI-anon ryhmät. Ryhmät tekevät yhteistyötä alkoholismiin ja huumeisiin liittyvien ongelmien poistamiseksi järjestäen yhteisiä valtakunnallisia kokouksia sekä alueellisia tapahtumia ja yhdessäolotilaisuuksia. Edellä mainitut vertaistukiryhmät noudattavat 12 askeleen ohjelmaa, joka muodostaa loogisen prosessin, jossa päihderiippuvainen saavuttaa ja säilyttää raittiuden ja saa terveytensä takaisin (Nimettömät alkoholistit 2004,12). Lisäksi Joensuussa toimivat aktiivisesti NA-ryhmät. NA-ryhmissä on entisiä huumeidenkäyttäjiä, jotka haluavat pysyä erossa päihteistä ja tukea toinen toistaan. NA-ryhmät noudattavat 12 -askeleen ohjelmaa.

Nämä vertaisryhmät ovat saaneet alkunsa AA-liikkeen avulla Yhdysvalloissa vuonna 1935. Sen jälkeen liike on levinnyt nopeasti ympäri maailmaa. (Nimettömät alkoholistit 2004,12.) AA-liikkeen perusideologiaan kuuluu se, että toimintaryhmät eivät ota vastaan mitään julkisia avustuksia. Oma-aputoiminta halutaan suojata kaikelta riippuvuudelta. (Möttönen ym. 2005, 152.)

Kokemuksellisuuteen perustuvasta yhdistystoiminnasta voidaan mainita muun muassa A-killat. Ensimmäiset A-killat ovat syntyneet 50 vuotta sitten, niiden syntyminen liittyy kiinteästi A-klinikkatoimen syntyyn. A-klinikoiden asiakas toimikunniksi syntyneet A-killat ovat sittemmin itsenäistyneet ja siirtyneet A-klinikoiden huomasta itsenäisiksi vertaistukiyhdistyksiksi. (A-kiltojen liitto 2009 – 2018, 5.)

A-kiltatoiminta on alueellisesti, paikallisesti ja valtakunnallisesti toteutettavaa yhteisiin arvoihin pohjaavaa, päihteetöntä yhdistysmuotoista toimintaa. A-kiltojen arvot ovat päihteettömyys, vapaaehtoisuus, kokemuksellisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. (A-kiltojen liitto 2009 - 2018, 3.)

A-killat ovat itsenäisiä, rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka tarjoavat paikkakunnallaan päihdetoipuville päihdeetöntä toimintaa ja vertaistukea. A-killat tarjoavat myös päihdetoipujien kokemusasiantuntemustietoa paikalliseen päihdealan yhteistyöhön. A-kiltatoiminta on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta. (A-kiltojen liitto 2009 - 2018, 3- 6.)

A-killat muodostavat keskinäisen toisiaan tukevan ja kannustavan verkoston. A-killoilla on perinteisesti ollut yhteistoimintaa keskenään niin itsenäisesti kuin A - Kiltojen Liiton tukemana. A-kiltojen järjestämää toimintaa ovat muun muassa retket ja tapahtumat. (A-kiltojen liitto 2009 - 2018, 10 – 11.)

Alueellinen toiminta on ennen kaikkea mahdollisuus tutustua A-kiltalaisiin ja A-Kilta toimintaan laajemmin. A-kiltojen keskinäinen yhteydenpito ja yhteistoiminta mahdollistavat vertaistuen ja hyvien toimintamuotojen sekä käytäntöjen kierrättämisen myös yhdistystasolla. A-kiltojen liitto ry tukee alueellista ja seudullista A-kiltojen yhteistoimintaa aluetyön välinein. (A-kiltojen liitto 2009 – 2018, 10 – 11.)

3 Päihdetyön osaaminen

3.1 Osaaminen päihdetyössä

Osaaminen käsitteenä voidaan ymmärtää usealla tavalla. Yksi tapa on ymmärtää osaaminen kykynä yhdistää ammattiin liittyvät tiedot ja taidot tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Osaamisessa yhdistyvät tietojen ja taitojen monipuolinen ja luova käyttö, ajattelun taidot, työn organisointi taidot, ryhmässä työskentelyn taidot, kyky joustaa ja mukautua muutoksiin, kyky arvioida omaa toimintaa ja osaamista sekä oppimaan oppimisen taidot. (sosiaaliportti 2012.) Ranki (1999, 27) määrittelee osaamisen komponentit seuraavanlaisesti: tiedollinen osaaminen (faktat), taidot (omassa työssä tarvittavat taidot), kokemus (onnistumisista ja virheistä oppiminen ja erilaisten vaihtoehtojen hallitseminen),

uskomukset ja arvot (minkä uskoo olevan oikein ja mikä vaikuttaa tiedon tulkitsemiseen) sekä sosiaalinen verkosto (suhteet muihin toimijoihin).

Viitalakin (2006, 114–115) mainitsee edellä mainitut osa-tekijät osaamiseksi, mutta esittää näiden osa-tekijöiden lisäksi vielä yhden osa-tekijän, motivaation. Viitala näkee sekä asenteen että motivaation tärkeinä siinä, miten yksilö hyödyntää ja käyttää omaamistaan tietoja ja taitoja tehtävässä. Asenne on melko pysyvä, sisäistynyt ja hitaasti muuttuva reaktiovalmius, kun taas motivaatio on melko lyhytaikainen ja liittyy yleensä vain tilanteeseen kerrallaan.

Päihdetyön osaamista tarvitaan kaikissa ihmisten terveyttä, turvallisuutta ja sosiaalista hyvinvointia edistävissä toiminnoissa ja palveluissa, ei yksistään sosiaali- ja terveystaloudissa. Osaamiselle on tarvetta koulutuksen, työn, toimeentulon ja asumisen alueella. Kaikilla näillä aloilla perusammattitaitoon kuuluu oman roolin ymmärtäminen yksilöiden ja yhteisöjen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja kyky tehdä yhteistyötä muiden alojen edustajien kanssa. Päihdetyötä koskeva perusosaaminen on osa perusammattitaitoa. Osa työntekijöistä tarvitsee lisäksi erityisosaamista päihdetyöstä sekä syventävää erityisosaamista. Päihdetyö on ihmisen kokonaisvaltaista tukemista. Päihdetyön perusosaamista tarvitaan ihmisen elämänsä eri vaiheissa. Se auttaa hahmottamaan sitä, millaisten toimijoiden keskinäistä moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tulisi entisestään kehittää ja lisätä. Eri ikäkausien, elämäntilanteisiin sekä elämäntilanteisiin liittyvät erityispiirteet kuuluvat perusosaamiseen. Palveluissa tulee huomioida eri ikäkausien lisäksi myös esimerkiksi eri sukupuolten, maahanmuuttajien ja vammaisten erityistarpeet. On myös tärkeää huomata, että useissa päihdepalveluissa tarvitaan aikaisempaa enemmän monikulttuurista osaamista ja muiden uskontojen tuntemusta. (Opetusministeriö 2007, 46- 54.) Päihdetyön pyrkimyksenä on edistää yksilön hyvinvointia ja terveyttä ehkäisemällä päihdetyön käyttöä ja käytön riskejä. Päihdetyön tulee ehkäistä alkoholin ja muiden päihdetyöiden aiheuttamia haittoja ja ongelmia ja sisältää sekä hoitavaa että kuntouttavaa työtä. (Holmberg, Hirschovits, Kylmänen & Agge 2008, 79 – 83.) Päihdetyötä tekevien henkilöiden tulee tuntea ja noudattaa työssään päih-

detyötä sääteleviä lakeja ja niitä koskevan muun ohjeistuksen keskeistä sisältöä (Opetushallitus 2007, 8-12).

Ehkäisevä päihdetyö edistää päihteettömiä elintapoja, vähentää ja ehkäisee päihdehaittoja sekä pyrkii ymmärtämään ja hallitsemaan päihdeilmiöitä.

Päihteiksi luetaan alkoholi, huumeet ja tupakka. Lääkkeet, liuottimet ja muut aineet luetaan päihteiksi, jos niitä käytetään päihtymistarkoituksessa. Myös toiminnalliset riippuvuudet kuten peliriippuvuus kuuluvat ehkäisevään päihdetyöhön. (Stakes 2006, 9.)

Korjaavaa päihdetyötä ovat puolestaan ilmenneisiin päihdehaittoihin ja/tai niihin johtaneeseen käyttöön kohdistuvat palvelut, ongelmakäytön ja/tai päihderiippuvuuden hoitopalvelut, päihdeongelman uusiutumisen ehkäisy, ongelmakäytön ja/tai päihderiippuvuuden haittojen vähentäminen ja pahenemisen ehkäisy. (Vaasan seudun alueellinen päihdestrategia 2009,13.)

3.2 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön käsite alkoi esiintyä eri ammattiryhmien yhteistyön kuvauksissa 1980-luvun loppupuolella ja vakiintui Suomessa 1990-luvulla. Käsitettä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Käsite on eräänlainen saatevarjokäsite, joka pitää sisällään monenlaisia ja tasoisia ilmiöitä. Perimmältään kyse on yhteistyöstä, jota voidaan käyttää hyvin monenlaisissa tilanteissa, kuten strategisessa suunnittelussa ja hallinnollisissa ratkaisuissa sekä asiakkaan päivittäisissä ongelmien selvittämisessä. Moniammatillinen yhteistyö käsitteenä merkitsee sitä, että ihmisillä on yhteinen tehtävä tai työ suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä. Yhteistyössä he etsivät uusia näkymiä keskustellen ja tuovat mukaan yhteistyöhön useita eri tiedon ja taidon näkökulmia. Moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä eri asiantuntijoiden työskentelynä. Työskentelyssä pyri-

tään huomioimaan asiakkaan kokonaisuus. Vuorovaikutusprosessissa pyritään luomaan yhteinen käsitys tarvittavista toimenpiteistä. Lähtökohtana on asiakas, joka pyritään huomioimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Isoherranen 2005, 13- 15.)

Moniammatillinen yhteistyö voi laajentuneena käynnistää rakenteellisen uudistuksen ja toimia uuden yhteisöllisen asiantuntijuuden kasvualustana. Esimerkkinä tästä voidaan mainita strateginen koordinointi, tässä moniammatillisessa mallissa toimijat kokevat saavansa hyötyä työn yhteisestä suunnittelusta ja johtamisesta. Tässä mallissa toimii usein vapaaehtoissektori, yksityinen ja julkinen sektori muodostavat yhdessä ns. sateenvarjon. Toisena moniammatillisen työskentelyn mallina voidaan tarkastella moniammatillisten palvelujen asiantuntijoiden työskentelyä. Tässä mallissa yhteistyötä tarvitaan monimutkaisten ja vaikeiden ongelmien ratkaisemiseen. Tällaisen moniammatillisen työn organisointi on vaikeaa, mutta välttämätöntä tehokkaan työskentelyn aikaansaamiseksi. Mallin virallistaminen ja hyvä hallinnollinen organisointi auttaisi palvelujen kehittämisessä. Esimerkiksi mielenterveys- ja päihdetyön alueilla on pisimpään pyritty kehittämään tällaista työtettä. Päihdeongelmien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa tarvitaan monien asiantuntijoiden osaamista, ongelmat ovat usein monitasoisia ja laadukas tulos edellyttää monen sektorin osaajia. Esimerkiksi seuraavat tahot saattavat olla mukana: päihdehuolto, lastensuojelu, opetustoimi, nuorisotoimi, asuntoviranomaiset, työvoimaviranomaiset, muu sosiaali- ja terveyden huolto. Ennaltaehkäisevä, korjaava ja omatoimista selviytymistä tukeva päihdetyö on tehtävä viranomaisten moniammatillisena verkostotyönä. On asiakkaan etu että, voimat kootaan yhteen ja haetaan yhdessä hänen kanssaan ratkaisuja. (Isoherranen 2005 140–145.)

3.3 Työskentely asiakkaan kanssa

Päihderiippuvuus tuo monenlaisia ilmiöitä ihmisen ja hänen läheistensä elämään, jolloin työskentely asiakkaan kanssa on usein laaja-alaista osaamista vaativaa. Erityisen tärkeään rooliin asettuvat asiakkaan kohtaamisen taidot. Pääperiaate päihdeasiakkaan kohtaamisessa on, että työntekijän tulisi suhtautua häneen kunnioittavasti, myönteisesti, hyväksyvästi ja myötäelävästi. Päihdeongelmasta tai elämän hallinnasta huolimatta asiakasta on kohdeltava arvokkaana ihmisenä ja vastuullisena aikuisena. (Mattila 2008, 60.)

Päihdehoitotyössä puhutaan hoitavasta kohtaamisesta. Ammatillinen, empaattisen hyväksyvä kohtaaminen toteutuu, mikäli työntekijä toisaalta kykenee pitämään toista ihmistä vertaisenaan ja toisaalta erillisenä itsenäisenä yksilönä. Jotta työntekijä kykenisi ammatilliseen ja hoitavaan kohtaamiseen, hänellä tulee olla kyky tunnistaa omia tunnetilojaan ja reaktioitaan päihdehoitotyön tilanteisiin. Ammatillisen kokemuksen karttumisen ja kasvun lisäksi työntekijän oma persoonallinen kasvu ja itsetuntemuksen lisääntyminen mahdollistavat syventyvän hoitavan kohtaamisen. Tunteensa tiedostava ja itsetuntemukseltaan vahva työntekijä kykenee käsittelemään päihdehoitotyössä syntyviä haastavia tunteita ja tilanteita päihteenkäyttäjän inhimillistä kasvua ja terveyttä edistävällä tavalla. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 24–25.)

Päihdetyö sisältää hyvin erilaisia työmenetelmiä ja toimintatapoja. Näitä menetelmiä on muun muassa yhteisöhoito, kognitiivinen työote. Yhteisöhoidon voi määrittää kattavan fyysisen ja sosiaalisen ympäristön, johon kuuluvat terapian, kuntoutuksen ja kasvatuksen periaatteet. Kaiken yhteisöhoidossa tapahtuvan toiminnan tulisi palvella hoidollisia, kuntoutuksellisia ja kasvatuksellisia tavoitteita, joiden toteutumiseen pyritään yhteisön tietoisella käyttäytymisellä. (Murto 1997, 13.) Kognitiivisessa työotteessa puolestaan tarkastellaan päihderiippuvuuden taustalla olevia ongelmia kuten perususkomuksia ja ajatustapoja, jotka nähdään päihteenkäyttöä ylläpitävinä tekijöinä. Kognitiivisen työskentelytavan

ensisijainen tavoite on muutosprosessin käynnistäminen ja uuden toimintamallin löytyminen. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 135.)

4 Monialainen päihdetyön verkosto

Päihdetyötä tehdään monissa eri paikoissa ja monissa eri toimintayksiköissä. Päihdetyötä toteutetaan monesta eri näkökulmasta, mutta parhaimmillaan päihdetyö on monialaista ja laajakatseista työtä, joka lähtee asiakkaan tarpeesta, asiakkaan kanssa yhteistyössä toteutettuna. Päihdetyössä yhdistyy hoitotyö, sosiaalialantyö, lääketiede, psyykinen ja hengellinen / kristillinen työ. Lisäksi päihdetyössä tulee nähdä vertaisuuteen ja kokemukselliseen osaamiseen nojautuva päihdetyö. Nämä kaikki edellä mainitut päihdetyön ja ihmisen elämän osa-alueet tulisi pystyä yhdistämään moniammatilliseksi päihdetyöksi.

Päihdetyö on hyvin usein moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisen päihdetyön historia Suomessa on yksi yhteen A-klinikkatyön historian kanssa. Tämä malli on syntynyt yli 50 vuotta sitten ja siinä on alusta lähtien korostettu, että päihdeongelmia on käsiteltävä kokonaisvaltaisesti, monen ammattikunnan yhteistoimintana. (Murto 2009,12.)

Alusta alkaen on korostettu päihdeongelman kaikkien näkökulmien ymmärtämisen ja käsittelemisen tärkeyttä ja sitä, että tämä voi toteutua parhaiten moniammatillisen yhteistyön kautta. Tavassa työskennellä päihdeongelmaisuuuden kanssa korostuu se, ettei totuus päihdeongelmasta ole sosiaalityöpohjaisessa lähtökohdassa tai lääketieteellisessä lähestymistavassa yksinään. Moninaisena näyttäytyvän päihdeongelman totuutta ei voi ratkaista jonkun yksittäisen ammattikunnan ehdoilla, tiedoilla ja osaamisella. Ainoastaan yhdessä moniammatilliset tiimit ja työryhmät ammatillisine tietopohjineen ja asiakkailta saatavine kokemustietoineen voivat tuottaa merkittäviä välineitä päihdeongelman ymmärtämiselle. (Murto 2009, 14.) Lisäksi hoitoon tulon kynnyks on pidettävä mahdollisim-

man matalana ja varhaisvaiheen ongelmiin pitää saada apua ja tukea mahdollisimman helposti. Pääosan hoidosta on käynnistytävä asiakkaan itsensä tekemän hoitovalinnan kautta.

Moniammatillisessa päihdetyössä on käytössä hyvin erilaisia toimintatapoja ja työmenetelmiä. Osa niistä perustuu usein muissa maissa testattuun tieteelliseen näyttöön. Mitä monipuolisempien ongelmien käsittelystä on kysymys, sitä enemmän vaikuttavuusnäyttö on ensisijaisesti työntekijöiden omaan asiantuntemukseen ja ”hiljaiseen tietoon” perustuvaa, työkokemuksen antamaa näyttöä siitä, että tehty työ tuottaa muutoksia tai vaikutuksia asiakkaiden/potilaiden elämässä. (Murto 2009, 14.)

4.1 Asiantuntijaverkostotyö

Verkosto on toimijoiden joukko, jolla sovittu yhteistyömalli ja tavoitteet. Yhteistyömallina voi olla esimerkiksi yhteistyösopimukseen perustuvan joukon yhteistoiminta, jolla on tavoitteena tietyn asian aikaansaaminen tai näkyväksi tekeminen (Pulkinen, Harju & Markkanen 2008, 7).

Verkostotyön keskiössä on kaksi käsitettä: luottamus ja sitoutuminen. Keskinäinen luottamus ihmisten ja organisaatioiden välillä edistää tiedon liikkumista ja mahdollistaa yhteisen oppimisen, uusien näkökulmien avaamisen ja kaikkia osapuolia – myös asiakkaita – hyödyttävien ratkaisujen kehittämisen. Keskinäinen luottamus edistää yhteistyökumppaneiden sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Luottamus ja sitoutuminen myös ruokkivat toinen toistaan: luottamuksen osoittaminen kannustaa toisia sitoutumaan, ja sitoutumisen osoittaminen herättää luottamusta. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 3.)

Verkostoissa toimijoiden väliset suhteet siis perustuvat pääasiassa luottamukseen ja sitoutumiseen. Jokainen toimija on lähtökohtaisesti vapaa tekemään itsenäisiä päätöksiä. Toimijoiden välistä suhdetta ei määritellä tietylle sopimus-

jaksolle täsmällisesti, vaan verkoston toimijat määrittelevät keskinäistä suhdettaan jatkuvasti uudelleen. Suhteiden lujuus ja pitkäikäisyys pohjautuvat keskinäiseen luottamukseen ja yhteisiin tavoitteisiin. Jos luottamus menetetään tai osapuolet eivät sitoudu yhteistyöhön, suhde voi päättyä nopeastikin. Verkostojen erityinen vahvuus on niiden joustavuus. Joustavuutta tarvitaan erityisesti tilanteissa, joissa asiakastarpeet muuttuvat nopeasti, ovat monimutkaisia tai kun selkeitä ratkaisuja tiettyihin asiakastarpeisiin ei ole näköpiirissä. (Järvensivu ym. 2010, 6.)

Verkostoituminen ei ole helppoa ja se vaatii osallistujilta aktiivista otetta ja toimivaa vuorovaikutusta. Usein verkostoista saatavat hyödyt kuitenkin ylittävät siihen laitettut panostukset. Verkostoissa pääoman kertyminen on aineetonta yhteistyön ja osaamisen kerryttämistä. Verkoston kehitys voi kuitenkin jo alkuvaiheissa lähteä väärään suuntaan tai se voi pysähtyä kokonaan, ellei tavoitteiden saavuttamisesta huolehdita ja konkreettiselle vuorovaikutukselle löydetä mahdollisuuksia. Verkostoyhteistyön tuloksekkaan toiminnan edellytyksiä ovat muun muassa (Korkala 2010, 160- 166.):

1. Toiminnan tavoitteet ja verkoston tuomat hyödyt ovat verkoston jäsenten helposti nähtävissä.
2. Verkoston jäsenille on muodostunut selkeä kuva siitä, mitä osallistuminen vaatii.
3. Osallistujat ovat sisäistäneet toiminnan pelisäännöt ja toimintaperiaatteet.
4. Verkoston jäsenten osaamistarpeita ja kehittämisenäkemyksiä kartoitetaan säännöllisesti.
5. Verkostohankkeessa järjestettyihin koulutuksiin valitaan kuhunkin tilanteeseen sopivimmat kouluttajat /asiantuntijat.

6. Tilaisuuksia verkoston jäsenten kohtaamiselle ja kokemuksen vaihdolle järjestetään säännöllisesti.
7. Toiminta uudistuu riittävästi toimintakautensa aikana – uusia ideoita hyödynnetään toiminnan kehittämisessä
8. Tärkeää on luottamuksellisen ilmapiirin säilyminen, niin jäsenten kesken kuin koordinaattorin ja verkoston välillä.
9. Tutkimustoiminta ja väliarviointit saavat verkoston jäsenet sitoutumaan toimintaan – jäsenten toiveita kuunnellaan säännöllisesti.
10. Verkoston tunnettavuutta edistetään huolehtimalla näkyvyydestä erilaisissa tapahtumissa ja lehdistössä. (Korkala & Ruokonen 2008, Korkala 2010, 168.)

Laadukas päihdetyö on monialaista verkostotyötä. Toimijoilla on erilaisia intressejä, resursseja ja vaikutusmahdollisuuksia, mutta yhteistyöllä voidaan usein saavuttaa parempia tuloksia kuin yksin, toisten kanssa kilpailemalla tai toisistaan tietämättä. Toimijoiden keskinäinen verkostoituminen voi olla löyhää yhteistyötä, kiinteämpää keskinäistä kumppanuutta tai läheistä, organisaatorajat ylittävää monitoimijuutta. Tärkeää on tietää muiden toimijoiden työstä, välttää päällekkäisyyttä sekä vaihtaa avoimesti tietoja ja näkemyksiä. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2013b.)

Yhteistyön rakentaminen on mahdollista ja hyödyllistä vain vapaaehtoisesti sopien ja neuvotellen. Se edellyttää oman ja osapuolten työn ja lähtökohtien tuntemista ja ymmärtämistä. Kunkin osapuolen omat ongelmanmäärittelyt on hyväksyttävä, eikä vaadittava yhteistä ongelmanmäärittelyä. Toimijoilta edellytetään kykyä rakentavaan yhteistyöhön yli näkemyserojen. On varmistettava toi-

mien riittävä yhdensuuntaisuus, täyteen yhdenmukaisuuteen on usein mahdoton päästä. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2013b.)

Verkostotyön haasteena voidaan nähdä se, että verkostoissa pesii usein tehotomuus. Aikaa ja energiaa kuluu verkoston yllä pitämiseen, keskusteluihin ja kokouksiin, todellisia tuloksia ei ole helppo saada aikaan. Verkostoa itsessään aletaan pitää lopputuloksena. Verkoston tulisi kuitenkin olla vain väline, mikä tuottaa konkreettisia hyötyjä. Verkostoja tulisikin arvioida niiden tuottamien tulosten perusteella. Möttönen ja Niemelä (2005) kuvaavat verkostotyön ongelmia samanlaisiksi kuin monien toimijoiden yhteisissä projekteissa. Myös projekteja on kritisoitu tehotomuudesta ja siitä, että niillä ei ole sellaisia vaikutuksia kuin tavoitteissa on esitetty. Projektienkaan tulokseksi ei riitä, että toimijat ovat oppineet tuntemaan toisensa ja yhteistyö on lisääntynyt. (Möttönen ym. 2005, 92 - 93.)

Möttönen ym. (2005) toteavat, että verkostojen pääongelma liittyy epäselvyyksiin ja moninaisuuteen, mikä lisää myös päätöksenteon epämääräisyyttä. Hierarkisessa järjestelmässä tiedetään, kuka vastaa päätöksenteosta. Verkostoissa on mahdollista yhtäältä vastuunpakoilu ja toisaalta verkostoja voi vaivata ”vapamatkustajaongelma”. Jotkut toimijat voivat hakea vain omaa hyötyään sitoutumatta verkoston yhteisiin tavoitteisiin. (Möttönen ym. 2005, 92- 93.) Tämän vuoksi verkostoissa verkostojohdamisen rooli on tärkeässä asemassa.

4.2 Verkostojohdaminen

Yhteistoiminnallisen johtamisen lähtökohta on se vääjäämättömyys, ettei mikään ammattiryhmä tai organisaatio yksin pysty ratkaisemaan kompleksisia yhteiskunnan muutokseen sitoutuneita asiakkaitensa palvelutarpeita. Sen vuoksi niin julkisella sektorilla kuin liike-elämässäkin haetaan kumppanuuksia ja verkostoidutaan. (Nykänen 2010, 95–96.)

Nykänen (2010, 87) toteaa että, johtaminen muun muassa monihallinnollisissa, monisektorisissa ja monikontekstuaalisissa olosuhteissa tarkoittaa perinteisten eriytyneiden rajojen ylittämistä. Monihallinnollisen verkostojohtamisen tunnusmerkit ovat strateginen ja selviytymiskäyttäytyminen, yhteisöllinen ongelmanratkaisu, vuorovaikutus verkoston hallintakonteksteissa sekä verkostoiden kehitymisprosesseiden ymmärtäminen.

Verkostojohtamista on lyhyesti määritelty toimenpiteiksi, jotka edistävät verkoston toimivuutta. Verkosto toimii, kun se tuottaa arvoa toimijoilleen eli kun se vastaa toimijoiden tarpeisiin. Verkoston toimivuutta voidaan edistää ainakin kahdella tasolla. Yhtäältä verkoston toimivuutta voidaan edistää muuttamalla verkoston rakenteita: toiminnan pelisääntöjä, toimijajoukkoa ja toimijoiden välisiä suhteita. Toisaalta edistämistä voidaan toteuttaa myös olemassa olevien rakenteiden puitteissa, esimerkiksi panostamalla sosiaalisten suhteiden toimivuuteen ja toimijoiden keskinäiseen luottamukseen ja sitoutumiseen (Järvensivu & Möller 2009; Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010,13).

Pentti Sydänmaanlakka on toisaalta taas todennut verkostojohtamisesta, että verkostoa ei voi johtaa ylhäältä alaspäin, koska verkosto ei perustu tällaiseen hierarkiaan. Verkoston toiminta on osittain itseohjautuvaa. Verkostojohtaminen on Sydänmaanlakan mukaan kokonaisuuden hallintaa ilman mahdollisuuksia tiukkaan kontrolliin. Siksi se vaatii onnistuakseen hyvää luottamusta ja uudenlaisia yhteistoimintavalmiuksia. Verkostojohtaminen vaatii myös kykyä toimia erilaisissa kulttuureissa. (Sydänmaanlakka 2012, 81.)

Verkostojohtamisen keskeinen periaate on hyvän verkostoitumisen mahdollistaminen. Verkostojohtaminen ei ole sitä, että asioita tehdään verkoston puolesta, vaan se on verkoston toimintaedellytysten ja verkoston kehittymisvaiheiden mahdollistamista niin, että verkoston toimijat vahvistuvat ja osallistuvat hyvään keskinäiseen yhteistyöhön. Verkostojohtajan tehtävä on tukea verkoston jäsenten keskinäisen luottamuksen kehittymistä sekä yhteistyöhön sitoutumista. Tarkoitus on, että verkostojohtaja tukee verkoston itsenäistä päätöksentekoa esi-

merkiksi kysymysten: mitä verkosto tavoittelee ja tekee, miten verkosto toimii ja millä toiminnan edellytyksillä verkosto onnistuu tavoitteissaan. Kun verkosto vahvistuu päättämään ja toimimaan itsenäisesti, keskinäinen luottamus ja sitoutuminen alkavat kehittyä suotuisasti. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 60.)

Verkostot eroavat toisistaan koon, kokoonpanon ja rakenteen mukaan. Verkoston solmut voivat muodostua julkishallinnon organisaatiosta, yrityksistä ja kolmannen sektorin toimijoista. Mitä monimutkaisempi institutionaalinen rakenne verkostolla on, sitä enemmän johtaminen vaatii huomiota ja taitoa. (Nykänen 2010, 95- 96.)

Johtajan rooli asiantuntijaverkostossa on hiukan erilainen kuin perinteisessä johtamisessa, jossa perinteisiä johtamisen funktioita ovat olleet, suunnittelu, koordinointi ja kontrollointi. Asiantuntijaverkosto ei ole johdettavissa tässä perinteisessä mielessä. Asiantuntijat kun työskentelevät strategisella tasolla, oman työnsä ohjaajina, varsinaisina työn tekijöinä ja laadunvalvojina. (Sipilä 1991, 29; Hovila 2005, 40- 41.) Asiantuntijaverkostossa johtaminen painottuu ja suuntautuu visioiden luomiseen, inspiroimiseen ja motivoimiseen, verkoston arvon luontiin, peruspäämäärien pohtimiseen ja verkoston kulttuurin kehittämiseen (Huuhka 2010, 37). Lisäksi verkostojohtajan tehtävänä on luoda edellytykset yhteisen verkostokulttuurin luomiselle. Johtajan on ymmärrettävä ja hallittava erilaisia organisaatiokulttuureita kyetäkseen luomaan uusi ja yhteinen kulttuuri verkostolle. Verkoston hyvä maine edellyttää kehittynyttä ja korkeatasoista kulttuuria, mikä rakentuu verkoston jäsenten väliselle luottamukselle. Vain se luo palkitsevan ja motivoivan työilmapiirin ja saa jäsenet sitoutumaan. (Huuhka 2010,112.)

5 Aiempia tutkimuksia päihdetyöstä ja verkostotyöstä

Tuukka Tammi on A-klinikka säätiön tutkimuspäällikkö ja valtiotieteiden tohtori. Hän on kritisoinut kirjoituksessaan muun muassa sitä, että päihdetyön tutkimus on Suomessa pisteittäistä ja siitä puuttuu jatkuvuus. Alan tutkijat ovat erillään eri yliopistoissa, järjestöissä ja tutkimuslaitoksissa. Lisäksi Tammi toteaa, että yhteys käytännön hoito- ja muuhun päihdetyöhön on usein myös turhan etäinen. Osa yliopistoista on saanut Alkolta kahteen otteeseen (2007 ja 2010) määräämisen erillisrahoituksen hoitotutkimuksen professuureihin tai kliiniseen päihdeopetukseen, mutta tietoa jatkosta ei ole. Tammi sanookin, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen taloudellisen sopeutuksen yhteydessä erityisesti palvelujärjestelmään liittyvä tutkimus väheni entisestään. Isojen päihdepalveluiden tuottajien, kuten A-klinikkasäätiön ja Sininauhaliiton tutkimustoiminnalla ei ole varmaa perusrahoitusta. (Tammi 2011.)

Samaisessa kirjoituksessaan Tammi pohtii, että päihdehoitoon ja päihteiden käytön ehkäisyyn liittyvä tutkimus voidaan yleisesti jakaa kolmeen toisiinsa liittyviin alueisiin. Näitä alueita Tammen mielestä ovat: päihdetyön menetelmien ja muiden tekijöiden tutkimus, asiakas- ja potilastutkimus sekä palvelujärjestelmien tutkimus. Kaikki kolme aluetta tuottavat päihdetyön kehittämistä palvelevaa tietoa. Se, että päihdetyö on Suomessa sekä tietopohjaltaan että menetelmiltään moniammatillista, edellyttää lisäksi, että tutkimustieto on käyttökelpoista päihdetyön tekijöille, toimintayksiköille ja kunnille. Monimuotoisen ja -ammattillisen päihdetyön tutkimus vaatii rinnakkaisia ja eri tieteenaloilta nousevia tutkimusasetelmia sekä näiden välistä vuoropuhelua. (Tammi 2011.)

Vaikka päihdetyön tutkimus on hajallaan ja pirstaleista, on esimerkiksi A-klinikka säätiö mukana useissa tutkimuksissa. Näissä tutkimuksissa selvitetään muun muassa päihdeasiakkaiden elämäntilanteeseen, työmenetelmiin tai palvelujen kehittämiseen liittyviä asioita. Tutkimukset toteutetaan usein hankkeina. Hank-

keet kohdistuvat muun muassa korvaushoidon ja lapsiperheiden päihdepalvelujen kehittämiseen, päihdeasiakkaiden elämänkulun rekisteritutkimukseen sekä asiakastietojen kirjaamisen ja tutkimuksellisen käytön edistämiseen. (A-klinikka säätiö 2013.)

Outi Hietala (2013) on tehnyt väitöskirjansa Helsingin yliopistossa, valtiotieteellisessä tiedekunnassa, sosiaalitieteiden laitoksella. Väitöskirjassa Hietala tarkastelee päihdepalveluita ja ammattiapua A-klinikan asiakkaiden näkökulmasta tavoitteena lisätä ymmärrystä avun vastaanottamisen ehtoihin. Tutkimuksen asiakasnäkökulma ei koske vain palveluiden käyttöä vaan laajenee myös asiakkaiden arjessa vallitseviin logiikoihin ja sosiaalisiin järjestelmiin. Hietala toteutti tutkimuksensa A-klinikan asiakaskahvilassa, käyttäen menetelmänä etnografista tutkimusta, jolla pyrki selvittämään asiakkaiden juomiselle ja ammattiavulle antamia merkityksiä. Tutkimustuloksissa tuodaan esiin ihmisten arjessa vallitsevia voimia, logiikoita ja sidoksia, mitkä tuntuvat usein vaikeuttavan paitsi päihdepalveluihin tulemistä myös pidempiaikaista hoitoon kiinnittymistä. Jotkut ponnistelivat hoidon ja ammattiauttajien tuella kohti niin sanottua normaalia elämää, toiset taas näkivät niin juomisen kuin päihdepalvelut osana miehistä kamppailua, uhmaa ja pakkoihin alistumista. (Hietala 2010, 13- 16, 327- 330.)

Hanna Ruumensaari (2012) on tehnyt Pro gradu -tutkimuksensa aiheesta Pois pullon pauloista, näkökulmia päihdekuntoutujien muutosmotivaatioon ja hoitoon hakeutumiseen. Tutkimus on tehty Lapin yliopiston, yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa. Tutkimus käsittelee päihdekuntoutujien muutosmotivaatiota ja hoitoon hakeutumista ja sen tarkoituksena on tuoda esiin kuntoutujien omia kokemuksia. Ruumensaari toteaa tutkimustulostensa perusteella, että laituskuntoutus korostui erittäin merkityksellisenä muutosmotivaation vahvistajana ja ylläpitäjänä erityisesti muutosprosessin alkuvaiheessa. Laituskuntoutusjakso myös mahdollisti intensiivisen tuen saamisen, myönteisten kokemusten kartuttamisen sekä kokemuksen arjenhallinnan lisääntymisestä.

Katja Kuusisto on tehnyt vuonna 2009 väitöskirjan alkoholistin toipumisreiteistä. Tutkimuksen tuloksissa Kuusisto on löytänyt kolme erilaista reittiä alkoholismista toipumiseen. Kuusisto kuvaa, että toipuminen voi tapahtua spontaanisti, ammattiavun turvin tai vertaistuen avulla. Kuusisto toteaa tutkimuksessaan, että alkoholiongelman alkaminen, kehittyminen ja toipuminen kulkevat yksilöllisiä polkuja ja niistä muodostuu jatkumo, missä muutokset tapahtuvat hyvin monin eri tavoin. Kuusisto toteaa, että alkoholiongelmia on erilaisia ja siitä johtuen on luontevaa käyttää erilaista tukea. (Kuusisto 2009, 65.)

Riitta Granfelt (2007) puolestaan on tehnyt tutkimuksen naisvankien päihdekuntoutuksesta Vanajan vankilassa. Tutkimus on Rikosseuraamusviraston Järvenpään sosiaalisairaalan tutkimusyksiköltä tilaama kehittämis- ja arviointitutkimus ja se kohdistuu naisvankien vapauteen valmentavaan päihdeohjelmaan Vanajan vankilan Vanajan osastolla. Tutkimuksessa on muun muassa kysytty, mikä merkitys ohjelmalla on siihen osallistuneille naisvangeille erityisesti päihderiippuvuuden näkökulmasta, mutta myös laajemmin elämäntilanteen kokonaisuudessa. Tutkimus on toteutettu etnografisella tutkimusotteella käyttäen tutkimusmenetelminä osallistuvaa havainnointia ja haastatteluja. Osallistuva havainnointi ajoittui ajanjaksolle 6.10.2005 - 27.4.2006 ja se oli kohdistettu kahteen vapauteen valmentavaan päihdekurssiin.

Merja Halonen (2005) Oulun yliopistosta on tehnyt pro gradu -tutkimuksen, Päihdepalvelujen saatavuus, vaikuttavuus ja palveluun ohjautuminen asiakkaiden kuvaamina. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata päihdeasiakkaiden kokemuksia päihdepalveluihin ohjautumisesta, päihdepalveluiden saatavuudesta ja päihdepalveluiden vaikuttavuudesta.

Päihdetyön lisäksi on tehty verkostomalliseen työskentelyyn liittyviä tutkimuksia, **Siru Korkala** (2010), on tehnyt väitöskirjansa Turun yliopistossa aiheesta Luottamuksen ilmeneminen alueellisissa yhteistyöverkostoissa. Väitöskirjassaan hän on, tutkinut kolmea alueellista ja osittain julkisella rahoituksella toimivaa yhteistyöverkostoa. Verkostojen tavoitteena oli toimia oppimisverkostoina, joilla

tarkoitettiin tutkimus- ja kehittämissyksiköiden ja työpaikkojen yhteisiä oppimisfoorumeita. Tutkimuskohteina olivat olleet kyseisten verkostojen laadulliset ja rakenteelliset ominaisuudet sekä niiden yhteys verkostoissa ilmenevään luottamukseen. (Korkala 2010, 5.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyö on **kehittämistyö**, kehittämistyötä ohjaavana menetelmä oli toimintatutkimuksellinen viitekehys. Verkoston jäseniltä kerättiin tietoa tutkimuksellisten menetelmien avulla. Tiedonkeruu tapahtui muun muassa kyselyjen ja teemahaastattelun avulla. Kerättyä tietoa hyödynnettiin kehittämistyössä. Kehittämistyö koskee erityisesti Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaa, työryhmän toiminnan kehittämistä ja koordinoitua. Kehittämistyön sisällä selvitetään tutkimuksellisella työotteella Päihdetyön verkostoitujien työryhmän päihdetyön osaamista ja päihdetyön osaamisen kehittämistarpeita. Tutkimuksellisilla menetelmillä on tarkoitus auttaa Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminnan kehittämistä. Lisäksi koko opinnäytetyötä ohjaavat päihdetyötä ohjaavat lait, ohjelmat ja suunnitelmat. Yhteisenä tekijänä tutkimukselliselle työotteelle ja kehittämistyölle toimii toimintatutkimuksen viitekehys.

Toisena tarkoituksena on saada päihdetyön verkostoitujille tiedoksi verkostossa oleva moniammatillinen päihdealan osaaminen sekä luoda sellaiset toiminnansuuntaviivat, joilla verkostossa olevaa päihdetyön osaamista pystytään jakamaan mahdollisimman tehokkaasti, sekä hyödyntämään verkoston osaamista mahdollisimman hyvin käytännön asiakastyössä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksien tarkoituksena on selvittää, millaista päihdetyön osaamista Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä on ja millaisia päihdetyön osaamisen kehitystarpeita Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä on. Kehittämistyön tarkoitus on luoda Päihdetyön verkostoitujien työ-

ryhmälle päihdetyön osaamisen ja osaamisen jakamisen suunnitelma sekä tulevan toimintakauden yleiset toiminnan suuntaviivat.

7 Kehittämistyön toteuttaminen

Ajatus kehittämistyön toteuttamisesta Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kanssa muodostui syksyllä 2012. Olin opintojeni aikana työelämässä ja käynnistämässä Päihdetyön verkostoitujien työryhmää syksyllä 2012. Työhöni kuului verkoston koordinointi yhdessä Soroppi ry:n hanketyöntekijän kanssa. Verkoston idea oli koota yhteen niitä tahoja, jotka tekevät käytännön päihdetyötä. Tarkoituksena oli, että työryhmän kautta saataisiin levitettyä tietoa olemassa olevista palveluista, lisättäisiin yhteistyötä ja saataisiin vertaistukea. Verkoston toiminnan vahvistuttua kevättalvella 2012 alkoi työryhmän kokoontumisissa herätä toive siitä, että saisimme jotenkin jaettua työryhmässä osaamista, tietoa ja taitoa. Työryhmän kokoontumisissa keskustelut alkoivat olla jopa työnohjauksellisia. Vertaiskeskustelua, ajatustenvaihtoa sekä yleisen päihdeilmaston ja asenteisiin liittyviä keskusteluja käytiin usein. Monet työntekijät tekivät usein työtä yksin. Keskustelu ja osaamisen jakaminen keskustellen tuntui tarpeelliselta. Verkoston kautta toivottiin saatavan tukea omaan työhön.

Työryhmän toiveita ja tarpeita Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaan liittyen selvitettiin marraskuussa 2012. Selvitys tehtiin sähköpostitse tapahtuvalla kyselyllä (liite 1). Kyselyiden vastauksista tuli esille muutamia toiveita ja tarpeita, joiden toteuttamiseen Päihdetyön verkostoitujien työryhmältä toivottiin tukea.

Vastauksista kävi ilmi, että työryhmään kuuluvat toivoivat tietoa päihdetyöstä ja päihdepalveluista. Lisäksi muiden työryhmään kuuluvien työ ja asiakaskunta kiinnosti. Useassa vastauksessa kävi ilmi, että työryhmältä toivottiin kollegiaalis-

ta vertaistukea työhön sekä verkoston tukea päihdetyön tietouden, osaamisen ja palveluiden osalta.

7.1 Kehittämistyön kohderyhmä

Joensuun alueella toimii runsaasti erilaisia kolmannen sektorin ja julkisen sektorin palveluntuottajia, jotka tuottavat erilaisia palveluja päihdekuntoutujien arjen, hoidon sekä kuntoutuksen tueksi. Nämä toimijat kuitenkin toimivat usein melko yksin tai tietämättöminä kaikista niistä toiminnoista Joensuun alueella, joita voisi asiakkaan hyvinvoinnin ja elämän tukemiseksi hyödyntää. Tähän haasteeseen pyrimme Soroppi ry:n Silta-hankkeen projektityöntekijän ja Sovatek-säätiön / Joensuun päihdepalvelujen avokuntoutuksen sosiaaliohjaajan yhteisesti kokoon kutsumalla Päihdetyön verkostoitujien työryhmällä vastaamaan. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminta on vahvasti käytännön asiakastyölähtöistä. Ryhmän jäsenenä on käytännön päihdetyötä tekeviä henkilöitä Joensuun alueen eri organisaatioista ja yhteisöistä.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän lisäksi Itä-Suomen ja maakunnan alueella toimii muitakin päihdetyön verkostoja, niiden toiminnoissa, toiminta-alueissa ja tavoitteissa löytyy kuitenkin jonkin verran eroja. Päihdetyön verkostoitujien toiminta on alueellisesti suppeampaa kuin esimerkiksi ISO:n päihdetyön itäsuomalaisella asiantuntijatyöryhmällä, joka kokoaa ja vahvistaa päihdetyön alueellista kehittämistä. Päihdetyön itäsuomalainen asiantuntija työryhmä seuraa valtakunnallisten suositusten ja ohjelmien toteutumista kunnissa sekä ottaa kantaa ja vaikuttaa päihdepoliittisissa kysymyksissä. Päihdetyön verkostoitujien työryhmä eroaa toiminta-alueeltaan myös Päihdetyön maakunnallisista työryhmistä, jotka toimivat koko Pohjois-Karjalassa ja Savon maakunnissa. Maakunnalliset päihdetyöryhmät luovat vertaistuen kanavia päihdetyössä toimiville, tekevät päihdetyötä näkyväksi, tuottavat tietoa, vaikuttavat asenteisiin ja levittävät ajankohtais-

ta tietoa, mutta laajemmalla alueella kuin Päihdetyön verkostoitujat työryhmä. (Itä-Suomen osaamiskeskus 2010.)

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat siis Päihdetyön verkostoitujien työryhmään kuuluvat henkilöt. Työryhmään kuuluvilla suurimmalla osalla on useamman vuoden työkokemus päihdetyöstä, osalla jopa yli kaksikymmentä vuotta. Kaikki Päihdetyön verkostoitujien työryhmään kuuluvat henkilöt tekevät työtä Joensuun alueella toimivissa päihdetyötä (ainakin yhtenä osana työtä) tekevissä organisaatioissa, järjestöissä tai ovat vertaistoiminnassa mukana. Olen jättänyt tarkoituksellisesti kuvaamatta tässä yhteydessä tarkemmin henkilöitä tai heidän taustaorganisaatioitaan. Tämän valinnan olen tehnyt sen vuoksi, että näin sain työryhmään kuuluvien henkilöiden anonymiteetin mahdollisimman hyvin säilytyksi.

7.2 Verkoston toiminta

Verkosto kokoontui noin kerran kuukaudessa. Verkoston koollekutsumisesta huolehti Joensuun päihdepalvelujen / Sovatek-säätiön sosiaaliohjaaja. Verkostokutsu lähetettiin sähköpostitse viimeistään noin pari viikkoa ennen kokoontumista. Kutsu toimi lähinnä muistutuksena kokoontumisesta tai edellisestä kokoontumisesta poissaolleille tiedotuksena, koska yleensä seuraava kokoontuminen sovittiin jo edellisessä kokoontumisessa. Verkosto kokoontumiset olivat aluksi osanottajamäärältään pieniä ja toimintaa suunnittelevia keskusteluja, joiden sävy oli vertaistuellinen. Kokoontumisten paikka vaihtui koko ajan, kokoonnuimme jonkun verkostoon kuuluvan jäsenen työpaikalle. Näin ollen verkoston jäsenet pääsivät tutustumaan lähes jokaisen verkostoon kuuluvan työhön ja työpaikan tuottamiin palveluihin. Myöhemmin verkoston kokoontumisiin tuli mukaan myös erilaisia teemoja, joiden ympärillä käytiin keskustelua.

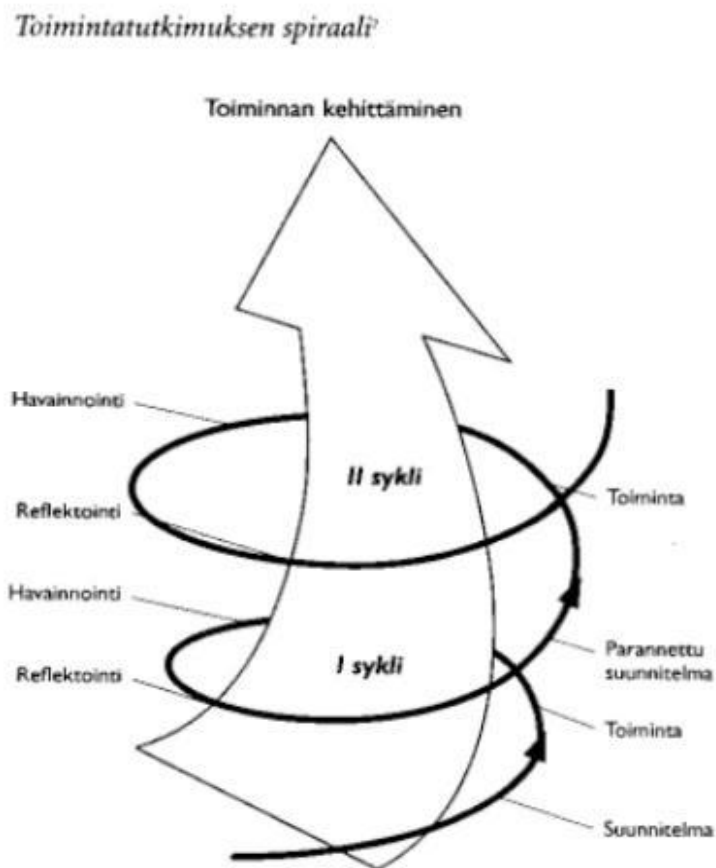
Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kokoontumisissa ei käytetty esityslistoja, koska suurin osa työryhmästä koki esityslistojen kahlitsevan liikaa keskustelua. Lisäksi osa työryhmän jäsenistä pelkäsi, että esityslistojen myötä työryhmän vapaa ja spontaani, vertaistuellinen keskustelu ei onnistuisi ja kokoukset menisivät liian byrokraattiseksi. Työryhmässä oli kokemus, että nykyisin useat palvelut ovat liian byrokraattisia ja vaikeasti lähestyttäviä. Esityslistaton kokouskäytäntö koettiin kaiken byrokratian ja tiukkojen sääntöjen vastapainoksi, palaverit koettiin paikaksi ”tuulettaa” ja puhua juuri sen hetken päihdetyön ajankohtaisista hyvistä ja/tai huonoista asioista. Osa työryhmästä toi kuitenkin esille, että toivoisi esityslistoja käytettävän, koska se tekisi kokoontumisista helpommin hallittavia ja helpommin ennakoitavia. Kokoontumisissa oli kuitenkin joka kerta jokin teema, jonka ympärillä käytiin enemmän keskustelua. Teemoina oli muun muassa nuoret, asuminen, päihteet ja ehkäisevä päihdetyö yms.

Verkostotapaamisista koettiin muistiot, joihin kirjattiin tiivistetysti Päihdetyön verkostoitujien kokoontumisessa keskustellut tai päätetyt asiat. Esityslistattomat kokoontumiset tekivät puheenjohtajan ja muistion kirjoittajan roolit hieman tavanomaista kokousta haasteellisimmiksi.

7.3 Toimintatutkimus

Kehittämistyön prosessia ohjasi toimintatutkimuksen syklisesti etenevä vaiheistus. Tiedonkeruun menetelminä olen käyttänyt, kyselyjä ja teemahaastattelua. Toimintatutkimus etenee suunnittelun, havainnoinnin ja arvioinnin kehänä, jossa jokaista sykliä toteutetaan ja suhteutetaan järjestelmällisesti toisiinsa. Nämä eri vaiheet toistuvat spiraalimaisesti eli suunnittelu, toiminta ja toiminnan arviointi vuorottelevat koko tutkimuksen ajan. Käytännössä nämä osa-alueet ilmenevät toistensa kanssa rinnakkaisina toimintoina, jotka täsmentyvät ja kehittyvät kehittämistyön kuluessa. (Ojasalo ym. 2009, 60; Sarajärvi, Mattila & Rekola 2011,

115.) Toimintatutkimuksen etenemistä voidaan kuvata eräänlaisena spiraalimalilisenä etenemisenä (kuvio 3).



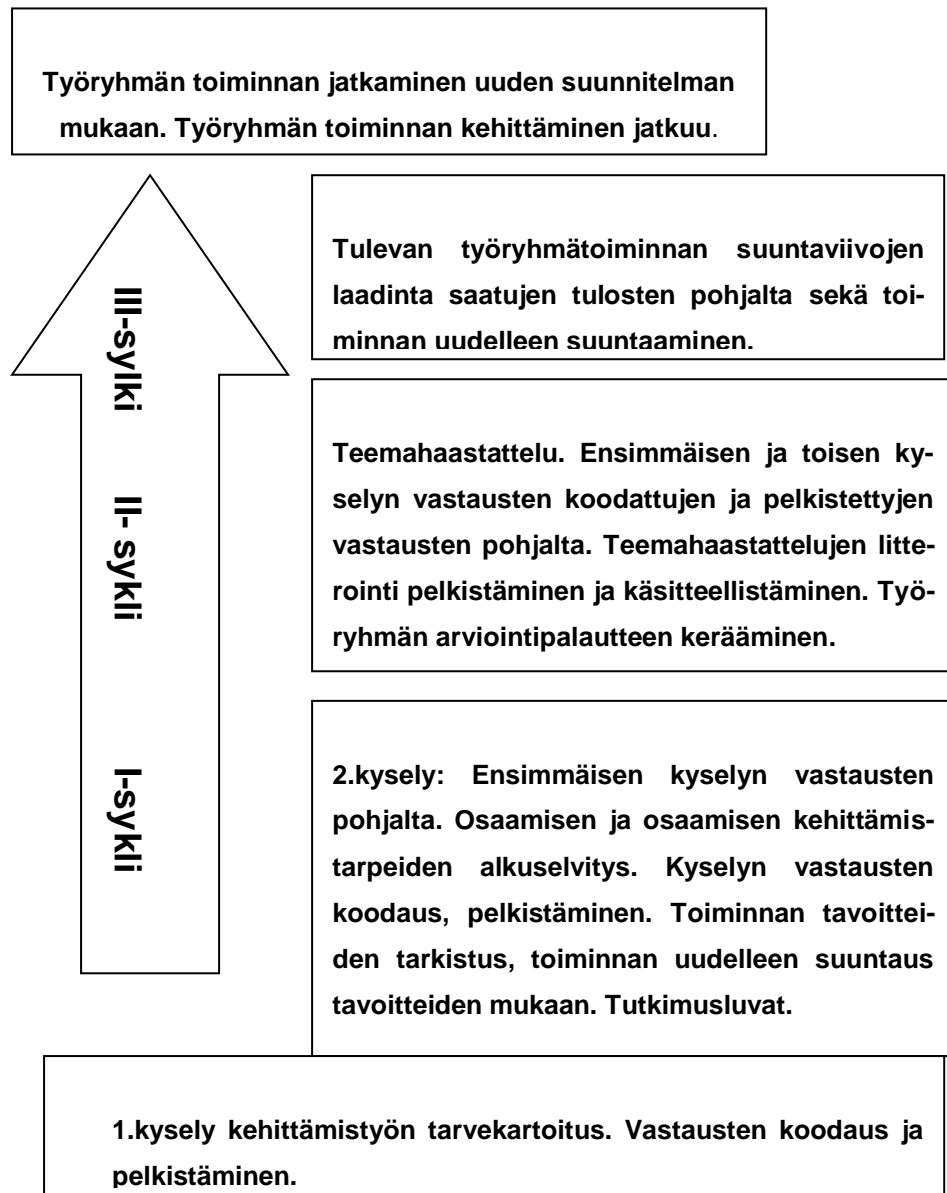
Kuvio 3. Toimintatutkimuksen spiraali (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2007, 81).

Toimintatutkimuksessa kuvataan olevan seuraavanlaisia piirteitä; reflektiivisyys, tutkimuksen käytännönläheisyys, muutosinterventio sekä ihmisten aktiivinen osallistuminen hankkeeseen. Toimintatutkimus on prosessi, joka tähtää asioiden muuttamiseen ja kehittämiseen entistä paremmiksi. Toiminnan kehittäminen ei pääty koskaan, vaan se on jatkuva prosessi. Toimintatutkimuksessa tulos ei siis ole pelkästään entistä parempi toimintatapa, vaan uudella tavalla ymmärretty prosessi. Toimintatutkimuksen luotettavuutta ei voida määritellä perinteisin menetelmin, vaan siihen on löydettävä uudenlaisia lähestymistapoja.

Toimintatutkimuksen luotettavuustarkastelu perustuu lähinnä toimijoiden yhteisten neuvottelujen tulokseen. (Heikkinen, Huttunen & Moilanen, 1999, 18 -19.)

Toimintatutkimuksessa tiedonkeruumenetelminä käytin muun muassa kyselyjä, haastatteluja, kirjallisuutta, keskusteluja. Näissä menetelmissä voi keinona olla esimerkiksi kysymyksillä ohjaaminen, jossa erilaisin kysymyksin voidaan aktiivoida osallistujien ajattelua ja herättää uteliaisuutta sekä mielenkiintoa. Kysymysten avulla voidaan ohjata ajatukset asian ydinkohtiin ja selvittää väärinkäsityksiä. Kysymysten avulla voi työryhmään osallistujaa auttaa tarkentamaan ja varmistamaan tärkeiden asioiden ymmärtämisen. (Ideoita ja menetelmiä osallistavaan palaveriin 2005, 13.)

Tässä kehittämistyössä toimintatutkimuksen syklit olivat näkyvissä seuraavalla tavalla. Kehittämistyön alkaessa Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminta oli jo käynnistynyt. Alkuun selvitin työryhmän jäseniltä mitä he toiminnalta toivovat. Ensimmäisessä syklissä työryhmän toimintaa suunnattiin uudelleen työryhmän jäsenten toiveiden mukaan. Lisäksi ensimmäisen syklin aikana tehtiin lisäselvitys työryhmän toiminnan jatkokehittämiseksi. Toisessa syklissä työryhmän jäseniä haastateltiin ja pyydettiin lisäpalaute muun muassa työryhmän toiminnasta sekä toiminnan kehittämisen tarpeista. Kolmannessa syklissä työryhmän toimintaa suunnattiin uudelleen saatujen kehittämistarpeiden avulla. Seuraavassa kuviossa (kuvio 4) esitän vielä kehittämistyön kulkua ja sen toimintatutkimuksellista luonnetta.



Kuvio 4. Kehittämistyön kulku

7.4 Tutkijan rooli

Toimintatutkimuksessa tutkija on osa tutkimusta. Tutkija toimii itse tutkimassaan käytännössä, jossa ei kuitenkaan ole yksin. Tutkija ja tutkittavat ovat vuorovai-

kutuksessa keskenään, mikä on olennainen osa tutkimusaineiston kokoamisessa. (Syrjänen, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1996, 30- 36.)

Toimintatutkimuksessa tutkija ei pyri tarkastelemaan toimintaa ”sellaisena kuin se on”, ilman tutkijan läsnäoloa, vaan tutkija tekee itse aloitteita ja vaikuttaa kohdeyhteisössään. Koska tutkija on tutkimuksessa toimiva subjekti, joka tulkitsee sosiaalista tilannetta omasta näkökulmasta lähtien, ei tutkijan saavuttama tieto voi olla objektiivista sanan tavanomaisessa merkityksessä. Toimintatutkimuksessa tutkija tekee tutkimusta *itsestään ja meistä*, jolloin kaksijakoinen asenne tiedon subjektin ja objektin väliltä häviää. Tässä tapauksessa tieto on olemassa ihmisen elämismaailman, henkilökohtaisen tulkinnan kautta. Tällaista suhdetta todellisuuteen ja tietoon on kuvattu myös vaatimuksella, että toimintatutkimuksessa tarkoituksena on nostaa tutkijan ”minä” prosessin keskiöön, mutta jossa tulee ottaa huomioon myös muut tutkimuksessa mukanaolijat. Tämän vuoksi tutkimusraportissa tulee näkyä ne yhteydet, joiden kautta tutkija on suhteessa tutkimaansa tutkimuskohteeseen. (Aaltola & Valli 2007, 179.) Itse tutkijana olen toiminut tutkimusentekijänä, Sovatek-säätiön päihdepalvelujen sosiaaliohjaajana, Päihdetyön verkostoitujien työryhmän koordinoijana sekä koontumisten vastuuhenkilönä.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän koontumiset suunniteltiin yhdessä verkostoon kuuluvien jäsenten kanssa. Tutkijana olen tehnyt selvityksiä työryhmän toiveista, tarpeista työryhmää ja päihdepalveluja sekä Päihdetyön verkostoitujien työryhmää kohtaan. Selvitysten tuloksista olemme yhdessä työryhmänä keskustelleet ja tehneet suunnitelmia siitä, miten muun muassa työryhmän toimintaa tai päihdetyön osaamista ja päihdetyön osaamisen jakamista voitaisiin parhaiten yhdessä kehittää.

8 Aineistonkeruu kehittämisprosessin aikana

Tutkimusaineistoa kerättiin useilla erilaisilla menetelmillä, tätä tapaa kerätä aineistoa kutsutaan triangulaatioksi. Tarkemmin tässä kehittämistehtävässä kerättiin aineistoa aineisto- ja menetelmätriangulaatiolla. Aineistotriangulaatiossa yhdisteltiin useammanlaisia aineistoja keskenään muun muassa artikkeleita, haastatteluja ja tutkimustietoa. Menetelmätriangulaatiossa taas tutkimuskohdetta tutkittiin useilla eri aineistonhankinta- ja tutkimusmenetelmillä, kuten kyselyillä ja haastatteluilla. (Eskola & Suoranta 1999, 70.) Kuviossa (kuvio 5) kuvataan tutkimuksen aineisto, analysointi sekä käyttötarkoitus.

Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu aikataulu	Aineistonkeruu	Aineiston analysointi ja käyttötarkoitus
Tutkimuspäiväkirja (ajalla 11 /2012- 9 / 2013)	Koko tutkimuksen ajan, sisältää tutkimukseen liittyviä muistiinpanoja	Tutkimuksen raportin kirjoittamisen apuna.
Kokousten muistiot	Muistiot kokoontumisista	Toiminnan tarkastelu, toiminnan kehittämiseen liittyvien ideoiden poimiminen.
Sähköpostikysely (11 /2012)	1 Kaikille päihdetyön verkostoitujien ryhmän jäsenille lähetetty kysely.	Päihdetyön verkostoitujien toiminnantarpeiden tarkennus. Analysointi, koodaus, pelkistys
Sähköpostikysely (8kpl) (3 / 2013)	2 Tutkimukseen osallistuville Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenille.	Osaamisen ja osaamisen kehittämistarpeiden selvitys. Analysointi, koodaus, pelkistys
teemahaastattelut (8kpl) (4 / 2013)	Tutkimukseen osallistuville Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenille	Syventävä teemahaastattelu osaamisesta, osaamisen kehittämistarpeista. Työryhmän toiminnan arviointi. Analysointi koodaus, pelkistys, käsitteellistäminen, liittäminen teoriaan.

Kuvio 5. Aineistomatriisi

8.1 Tutkimuspäiväkirja

Tutkimuspäiväkirja on tutkimusprosessin oleellinen osa. Tutkimuspäiväkirjaan tutkija tallentaa aineistoja ja samalla jäsentää ajatuksiaan. Tutkimuspäiväkirjaan on mahdollista koota ajatuksia tutkimuksen etenemisestä ja mietityttävistä kysymyksistä (Huovinen & Rovio 2006, 106 -108).

Tässä tutkimuksessa tutkimuspäiväkirja koostui hajanaisista muistiinpanoista. Muistiinpanot ovat kertyneet prosessin eri vaiheissa, päihdetyön verkostoitujien työryhmän kokoontumisissa, verkoston jäsenten välisissä keskusteluissa.

Tutkimuspäiväkirjan muistiinpanoihin on kirjattu tutkimukseen suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä asioita sekä Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminnan kehittämiseen liittyviä asioita. Tutkimuspäiväkirjassa näkyy prosessin eri vaiheissa tapahtunutta teemoittelua, sekä lähdekirjallisuuteen liittyviä vinkkejä.

Otteita tutkimuspäiväkirjasta tutkimuksen ajalta:

Päihdetyön verkostoitujien kannalta verkostotyössä on tärkeää; tavoitteet, ihminen, vuorovaikutus, sitoutuminen ja, että verkosto tuo hyötyä kaikille osallistujille. Mitkä ovat verkoston tavoitteet? Mitä osallistujat toivoo verkostolta saavansa?

Tavoitteissa ja työryhmässä arki nousee tärkeäksi elementiksi.

Tajusin, että kehittäminen ei ole mahdollista ilman johtamista, vaikka aiemmin kamppailin sitä ajatusta vastaan. Johtaminen ei ole häpeä, vaan mahdollistaa kehittämisen.

8.2 Kokousten muistiot

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kaikista kokoontumisista on kirjoitettu muistiot. Muistioita on tallennettuna yli vuoden ajalta, eli noin 12 kpl. Muistioihin on kirjattu kokoontumisten aikaiset tärkeäksi koetut teemat ja keskustelut, sekä tehdyt päätökset. Muistioita tarkastelemalla on löytynyt Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kehittämiskohteita ja toiminnalle suuntaa antavia elementtejä, joita on lähdetty työstämään prosessin aikana. Ehkäisevä päihdetyö oli usein esillä työryhmän keskusteluissa ja sen johdosta aloitimme ehkäisevän päihdetyön viikon ohjelman suunnittelun.

8.3 Kyselyt

Kyselyt ovat perinteinen tapa kerätä tutkimusaineistoa. Kyselyjä on pidetty erityisenä aineiston keruun menetelmänä jo 1930-luvulta alkaen. Kysymysten muotoilussa tulee olla huolellinen, sillä ne luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten tulee olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Kysymyksiä lähdetään rakentamaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti. Kyselyn muoto voi vaihdella tarkoituksen ja kohderyhmän mukaan. (Aaltola ym. 2007, 102.)

Nykyisin kyselyitä tehdään myös tietokoneen välityksellä verkossa. Verkossa tehtävien kyselyiden etuna on taloudellisuus. Toisena etuna on se, että sähköinen vastaus on suoraan käännettävissä tiedostoksi tutkijan käyttöön, joten aineiston syöttö jää pois. (Aaltola ym. 2007, 111.)

Kehittämistehtävän aikana Päihdetyön verkostoitujien jäsenille lähetettiin sähköpostitse kaksi kyselyä. Molemmissa kyselyissä käytin kyselytyyppinä avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset valitsin sen vuoksi, että ne antavat vastaajalle mahdollisuuden ilmaista oman mielipiteensä. Tutkija saa tietoa vastaajan tie-

doista, motivaatiosta sekä keskeisestä ajattelusta kysytyyn aiheeseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 190–196.)

Ensimmäisessä kyselyssä (liite 1), joka lähetettiin 17.11.2012 Päihdetyön verkostoitujien kaikille jäsenille, pyydettiin Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kaikkia jäseniä vastaamaan kysymykseen: Mitä he odottavat Päihdetyön verkostoitujien toiminnalta? Vastaukset kyselyyn pyydettiin palauttamaan 4.12.2012 mennessä. Määräaikaan mennessä vastauksia tuli 8 kpl.

Toisen sähköpostin välityksellä tehdyn kyselyn (liite 2) tein 18.3.2013. Se oli aiempaa sähköpostikyselyä laajempi ja kysymykset oli kohdennettu Päihdetyön verkostoitujien niihin jäseniin, jotka olivat lupautuneet Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kehittämistyöhön. Kyselystä tein sähköpostitse koekyselyn 14.3.2013 ja muokkasin kyselyn lopulliseen muotoonsa tulleiden vastausten ja palautteiden pohjalta. Koekyselyyn vastasi kaksi henkilöä, joilla molemmilla on samankaltainen taustatieto päihdetyöstä kuin Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä. Tällä kyselyllä oli tarkoitus selvittää Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenten päihdetyön osaamista ja osaamisen lisätarpeita. Kyselyn muotoutumista ohjasivat opinnäytetyön tutkimuskysymykset. Vastaukset pyysin sähköisesti ja vastauksia saapui määräaikaan 3.4.2013 mennessä 8 kpl.

8.4 Teemahaastattelut

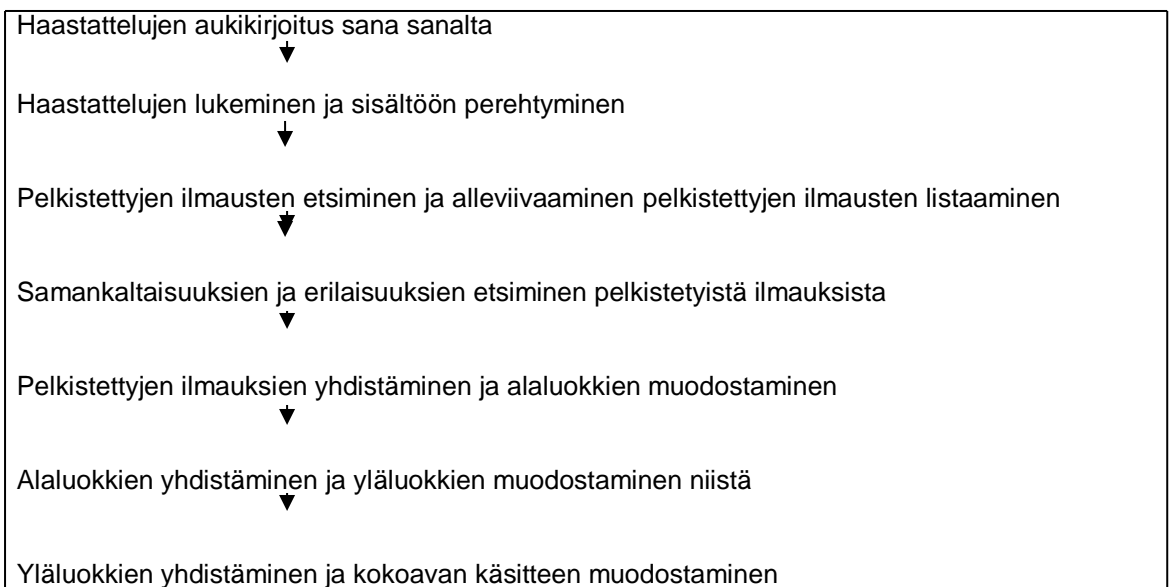
Viimeinen tiedonkeruumenetelmä oli teemahaastattelu (liite 3), jonka toteutin huhtikuun 2013 aikana. Teemahaastatteluun osallistui 8 henkilöä, jotka kaikki olivat lupautuneet mukaan kehittämistyöhön. Teemahaastattelukysymykset muotoutuivat aiempien sähköpostikyselyjen pohjalta. Teemahaastattelussa tarkennettiin aiemmassa kyselyissä eniten esiin tulleita teemoja. Myös teemahaastattelun suunnittelua ohjasivat opinnäytetyön tutkimuskysymykset. Koekäytin teemahaastattelun yhdellä päihdetyötä tehneellä henkilöllä maaliskuussa 2013.

Teemahaastattelua voidaan kuvata eräänlaiseksi keskusteluksi, joka tosin tapahtuu tutkijan aloitteesta ja usein tutkijan ehdoilla, mutta jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan selville haastateltavilta häntä kiinnostavat asiat jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin. Teemahaastattelussa haastattelijalla on mielessään joukko asioita, teemoja, joista hän haluaa jokaisen haastateltavan kanssa keskustella. Olennaista on, että tutkijalla on teemoja mietittäessä mielessä tutkimusongelma, johon ollaan hakemassa vastausta. Juuri tutkimusongelma, johon on hakemassa vastausta oikeuttaa erilaisten kysymysten esittämisen. (Eskola & Vastamäki 2007 25 - 35 2007; Aaltola & Valli 2007.)

Teemahaastattelut tein haastateltavien valitsemina ajankohtina ja haastateltavien valitsemisissa haastattelupaikoissa. Pääasiassa haastattelut tapahtuivat haastateltavien työpaikoilla, mutta yksi haastattelu tehtiin haastateltavan kotona. Eskola ja Vastamäki (2007, 28) toteavatkin teoksessa Ikkunoita tutkimusmenetelmiin, että teemahaastattelun paikka ei ole mitenkään epäolennainen tekijä haastattelun onnistumisen kannalta, koska onhan kyse moninaisten sosiaalisten tekijöiden määrittämästä vuorovaikutussuhteesta. Haastattelijan tuleekin jo haastattelutilannetta suunnitellessaan ottaa huomioon haastateltavan näkökulma. Haastattelua ei kannata tehdä liian virallisessa tai muodollisessa tilassa, missä haastateltava kokee olonsa epävarmaksi. Eskola ja Vastamäki (2007, 29) toteavakin, että haastateltavien kotikentällä, esimerkiksi kotona, tehtävillä haastatteluilla on suurempi mahdollisuus onnistua. Tila on haastateltavalle turvallinen, kun taas haastattelijalla on vieralla maalla ja joutuu seuraamaan haastateltavan merkkejä siitä miten tässä tilassa tulee käyttäytyä. Kutsu haastateltavan kotiin, on varmastikin merkki siitä, että hän on sitoutunut haastatteluun ja luottaa tutkijaan. (Eskola & Vastamäki 2007, 28 – 29; Aaltola & Valli 2007.)

9 Aineiston analyysi ja tulokset

Seuraavissa kappaleissa yhdistän aineiston analyysin ja tuloksien esittelyyn. Kokonaisuuden hahmottamisen kannalta valinta on perusteltu, koska analysointia tapahtui koko kehittämisprosessin ajan. Kehittämisprosessissa oli kolme erillistä vaihetta, jotka muodostuivat kahdesta kyselystä ja teemahaastattelusta. Analysoinnin välineenä käytin laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Kaikkien kehittämistyön vaiheiden välillä tehtiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja arviointia, koska seuraavaan kehittämisvaiheeseen siirtyminen vaati sitä. Analyysi seuraa siis Päihdetyön verkostoitujen työryhmän kehittämistyönvaiheita sekä toimintatutkimuksen spiraalimaista luonnetta. Aineistonanalysoinnissa käytin siis aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää, niin kyselyjen kuin teemahaastattelunkin analysoinnissa. Analyysissä seurasin Milesin ja Hubermanin (Miles & Huberman 1984; Tuomi & Sarajärvi 2002, 111) aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemistä, jota seuraavalla kuviolla (kuvio 6) pyrin havainnoillistamaan.



Kuvio 6. Miles & Hubermanin (1984) aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisestä.

Jokaisessa vaiheessa kysymyksiä syvennettiin ja tarkennettiin edellisen kyselyn tulosten pohjalta, kyselyjen osalta sisällönanalyysi tehtiin kevyemmin ja teema-haastattelun analysoinnissa menttiin analysoinnissa syvempään sisällönanalyysiin. Tällä edellä mainitulla tarkoitan sitä, että kyselyjen analysoinnissa tein aineiston redusointia (pelkistämistä), tarkoituksena aineiston tiivistäminen ja pilkkominen osiin redusointivaiheessa tarkoituksena oli löytää aineistosta (kyselyistä) tutkimuskysymysten kannalta olennaiset tiedot. Etenin analyysivaiheen esittelyssä Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toiminnan kehittämisprosessin mukaisessa järjestyksessä eli esittelin ensin kyselyjen analysoinnin ja tulosten jälkeen teema-haastattelun analysoinnin.

9.1 Ensimmäisen kyselyn analysointi ja tulokset

Ensimmäinen sähköpostitse tehty kysely toteutettiin 17.11.2012. Kyselyssä kysyttiin yleisiä Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenien yleisiä odotuksia Päihdetyön verkostoitujien toiminnasta. Kyselyn vastaukset pelkistin koodauksen avulla. Koodaus eli luokittelu on ajattelun perustoimintoja, joilla muodostetaan yksinkertaisia kognitiivisia karttoja. Koodauksen avulla pyrin etsimään aineistosta ulottuvuuksia ja käsitteellisiä kerroksia. Koodauksella pyrin saamaan aineiston käsiteltävään muotoon, eli yhdistämään koodilla samaa tarkoittavat asiat, tai asiat joilla on yhteinen tekijä tai elementti. (Kananen 2008, 89.) Koodauksen tein värikoodauksena ja pelkistin koodaukset yhteisten nimittäjien alle (kuvio 7). Pelkistämällä eli redusoinnilla tarkoitetaan sitä, että merkitykselliset ilmaisut tiivistetään niin, ettei niiden olennainen sisältö muutu (Kylmä & Juvakka 2007, 117). Kyselyn tavoitteena oli selvittää, mitä Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet odottavat saavansa toiminnalta.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p><i>"toimijoiden ajantasaiset henkilö ja muut tiedot"</i></p> <p><i>"tietoa eri toimijoiden ja mahdollisuuksien olemassaolosta"</i></p>	Tietoa palvelujärjestelmästä ja palveluista
vertaistuki (<i>ongelmakohtien jakamista</i>)	Työntekijöiden vertaistuki
<p><i>"Joskus itse tarvitseisin kollegiaalista työnohjausta, eli kysyä neuvoa asiasta tietävältä työntekijältä"</i></p>	Yhteistyö osaamisen jakamisessa

Kuvio 7. Esimerkki 1. kyselyn pelkistämisestä.

Tämä kysely oli Päihdetyön verkostoitujien kehittämissprosessin alulle paneva toiminta, alkuvaiheen kartoitus. Tämän kyselyn perusteella löytyi toiminnan kehittämisen tarve. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä oli selkeitä odotuksia siitä, mitä he kaipaavat Päihdetyön verkostoitujien työryhmältä. Työryhmän jäsenet odottivat saavansa työryhmältä tietoa palvelujärjestelmästä ja palveluista, lisäksi työryhmältä odotettiin kollegiaalista vertaistukea ja yhteistyötä osaamisen jakamisessa. Jotkut työryhmän jäsenistä tiivistivät nämä kaikki odotukset yhteen lauseeseen:

Näen itseni osana seittimäistä verkkoa, koen kokonaisuuden ymmärtämisen ja toimivan yhteistyön yhtenä työn peruspilareista.

Tämän ensimmäisen kyselyn vastauksien perusteella Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kaipaavat tietoa, vertaistukea ja osaamisen jakamista Päihdetyön verkostoitujien työryhmältä.

9.2 Toisen kyselyn analysointi ja tulokset

Toisessa kyselyssä poimin aiemman kyselyn vastauksista tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat, eli mitä päihdetyön osaamista ja osaamisen kehittämistarpeita Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä oman kokemuksensa mukaan on. Toisessa kyselyssä selvitettiin osaamisen ja osaamisen kehittämistarpeiden lisäksi työryhmän jäsenten ikää, työkokemusta sekä koulutustasoa. Kyselyyn vastanneiden työkokemuksen yhteen laskettu keskiarvo on yli 15 vuotta. Lyhin työkokemusaika oli 6 vuotta ja pisin 25 vuotta. Kyselyyn vastanneiden iän keskiarvo oli 42,6 vuotta, nuorin kyselyyn vastanneista oli 32-vuotias ja vanhin 53 vuotta. Koulutusohjaltaan kyselyyn vastanneista viidellä oli opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto, kahdella yliopistotutkinto ja yhdellä kyselyyn vastanneista alaan liittyviä opintoja eri oppilaitoksista. Useilla kyselyyn vastanneilla oli myös aiempia tutkintoja joko samalta alalta tai muilta aloilta.

Analyysissä muodostui tutkimuskysymyksen asettelun mukaisesti kaksi osiota päihdetyön osaaminen ja päihdetyön osaamisen kehittämistarpeet. Kyselyssä kysyttiin osaamista niin päihteitä ongelmallisesti käyttävän asiakkaan kanssa työskentelyssä kuin hänen läheisensäkin kanssa työskentelyssä. Kyselyyn vastanneet eivät eritelleet osaamista asiakkaan ja hänen läheisensä osalta, vaan vastasivat yleisesti päihdetyön osaamiseen tai osaamisen kehittämisalueisiin.

Koska ensimmäisen kyselyn tulokset muun muassa näyttivät siltä, että päihdetyön verkostoitujat kaipaavat lisää tietoa ja osaamisen jakamista, oli toisen sähköisen kyselyn tarkoituksena selvittää, millaista päihdetyön osaamista Päihdetyön verkostoitujien jäsenillä jo on ja, millaista osaamista päihdetyöstä he kai-

paisivat lisää. Tämän toisenkin kyselyn analysoin samoin kuin edellisen, eli koodasin väreillä ja pelkistin. Seuraavassa kuviossa (kuvio 8) näkyy, millaisia osaamisen alueita kyselyn tuloksista saatiin näkyviin.

Alkuperäinen ilmaus osaamisesta	Pelkistetty ilmaus osaamisesta
<i>"Osaan kohdata päihdeasiakkaan luontevasti"</i>	Asiakkaan kohtaamisen taidot
<i>"Koen, että minulla on perustietoa päihdeiden ongelmakäytöstä"</i>	Päihderiippuvuuden tunnistaminen
<i>"Päihdeitä haitallisesti käyttävällä ihmisellä on monia ongelmia. Ongelmat joiden vuoksi puoleeni käännetään, ovat ensisijaisesti aivan muuta kuin päihteisiin liittyviä. Tosin usein esim.taloudelliset tai ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat ovat suoraan seurausta päihdeiden haitallisesta käytöstä".</i>	Päihderiippuvuuden laaja-alaiset vaikutukset
<i>Palvelujärjestelmään / eteenpäin ohjaukseen liittyvät tiedot</i>	päihdepalvelujärjestelmä

Kuvio 8. Esimerkki 2. kyselyn koodauksesta ja pelkistämisestä.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kokivat, että heillä on osaamista asiakkaan kohtaamisesta, päihderiippuvuuden tunnistamisesta ja päihderiippu-

vuuden vaikutuksista ihmisen elämään. Näiden osaamisalueiden he olivat kokeneet tulleen työkokemuksen, elämäkokemuksen ja koulutuksen myötä.

Päihdetyön verkostoitujat kokivat myös tuntevansa päihdepalvelujärjestelmän, mutta tässä oli selkeää ristiriitaa edellisen kyselyn vastaustulosten kanssa.

Tässä toisessa kyselyssä siis kysyttiin Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäseniltä myös päihdetyön osaamiseen liittyviä osa-alueita, seuraavassa kuviossa (kuvio 9) esitellään tulokset osaamisen kehittämistarpeista.

Alkuperäinen ilmaus osaamisen kehittämistarpeesta	Pelkistetty ilmaus osaamisen kehittämistarpeesta
<p><i>"Alati muuttuvan tukiverkoston hallintaa; se mikä toimi vuosi sitten, voi olla vanhentunutta tietoa. ts. jatkuva omien tietojen ja taitojen päivittämisen tarve. Keneen ottaa yhteyttä ja missä kysymyksissä, mihin ohjata ja kenen luokse?"</i></p>	<p>päihdepalvelujärjestelmän tuntemus</p>
<p><i>"Tällä hetkellä voisi olla paikallaan päivitys siitä, millaisia eri hoitopaikkoja Pohjois-Karjalan alueella on ja millaista palvelua eri hoitopaikat tuottavat."</i></p>	<p>päihdehoitotyö</p>
<p><i>"Myös jatkuva tietojen päivitys päihteiden laajenevasta valikoimasta on tarpeen".</i></p>	<p>käyttäjä- ja päihdeainetietous</p>

Kuvio 9. Esimerkki 2. kyselyn koodauksesta ja pelkistämisestä, kehittämistarpeet.

Kyselyn analyysissä kävi ilmi, että päihdetyön verkostoitujat kaipasivat osaamisen kehittämistä palvelujärjestelmän tuntemuksessa, päihdehoitotyössä (menetelmät) sekä yleisesti käyttäjä- ja päihdetietoudessa.

Näistä redusoinnin avulla löytyneistä päihdetyön osaamisen kehittämisen ja päihdetyön osaamisen osa-alueista kokosin teemahaastattelurungon, joka muun muassa sisälsi tarkentavia kysymyksiä päihdetyön osaamisesta ja päihdetyön osaamisen kehittämistarpeista.

9.3 Teemahaastattelun analysointi

Teemahaastattelun (liite 3) kokosin aiempien kyselyjen tulosten perusteella. Teemahaastatteluun poimin tarkentavia teemahaastattelukysymyksiä molemmista aiemmista kyselyistä. Pelkistetyt kyselyvastaustulokset muokkasin teemahaastattelun rungoksi klusteroinnin avulla (ryhmittely) siten, että ne vastasivat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin.

Teemahaastattelun analysoinnin aloitin litteroimalla nauhoitetut haastattelut sanasta sanaan. Litteroitua tekstiä tuli kaiken kaikkiaan 57 sivua. Teemahaastattelun vastaukset värikoodasin kuten aiemmat kyselytkin. Teemahaastattelun analysoinnissa päädyin rajaamaan aiemman omavaltaisesti lisäämäni kysymyksen (vertaistuki) pois analyysistä, koska se ei mielestäni olisi tuonut sellaisenaan kehittämistyön kannalta lisäarvoa, myös muita teemahaastattelun kysymyksiä jätin huomiotta, koska ne eivät olisi mielestäni enää tässä vaiheessa vastanneet tutkimuskysymyksiin. Teemahaastattelun analysoinnissa käytin abstrahointia (käsitteellistäminen), joka on luonnollinen jatkumo redusoinnin (pelkistämisen) ja klusteroinnin jälkeen. Abstrahoinnin alaluokat tulivat aiemman kyselyn redusoinnin tuloksista. Yläluokat analysoinnissa muodostuivat alaluokkien abstrahoinnista eli muodostin alaluokista teoreettisia käsitteitä. Näille yläluokkien käsitteille etsin yhdistävän teoreettisen käsitteen ja näin sain yhdistävän yhteisen

pääluokan osaamiselle ja osaamisen kehittämistarpeelle. Seuraavissa esimerkki kuvioissa (kuvio 10 ja kuvio 11) esittelen edellä kerrottua käsitteellistämistä eli abstrahointia.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Asiakkaan kohtaamisen taidot	sosiaaliset ammatilliset taidot	päihdetyön ammatillinen osaaminen
Päihderiippuvuuden tunnistaminen	päihdetyön teoreettinen perusosaaminen	
Päihderiippuvuuden laaja-alaiset vaikutukset	päihdetyön yhteiskunnallinen ulottuvuus	

Kuvio 10. Esimerkki päihdetyön **osaamisen** käsitteellistämisestä.

Päihdetyön osaamisesta käsitteellistämisen jälkeen tuli tulokseksi, että Päihdetyön verkostoitujat kokevat hallitsevansa omaan työhönsä liittyvän peruspäihdetyön, ammatilliset sosiaaliset taidot, päihdetyön teoreettisen perusosaamisen. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kokivat myös ymmärtävänsä päihdetyöhön liittyvän yhteiskunnallisen ulottuvuuden ja vaikutukset. Näistä omaan työhönsä liittyvistä ammatillisista taidoista oli kehittynyt omalle alalle riittävä päihdetyön ammatillinen osaaminen.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
päihdepalvelujärjestelmän tuntemus	palvelurakenteet	yhteiskunnalliset muutokset ja yhteiskunnan rakennemuutos
päihdehoitotyö	hoitomuodot ja palvelurakenteet	
käyttäjä- ja päihdeainetietous	tapakulttuurin muutokset	

Kuvio 11. Esimerkki päihdetyön **osaamisen kehittämisen** käsitteellistämisestä.

Päihdetyön osaamiselle tulosten mukaan haasteen ja osaamisen kehittämistarpeen luo yhteiskunnan rakennemuutokset, ja sen mukana tuomat palvelurakennemuutokset sekä kulttuurimuutokset muun muassa päihteidenkäytössä ja päihdehoidoissa. Yhteiseksi nimittäjäksi koko päihdetyön kehittämistarpeille tuli yhteiskunnalliset muutokset ja yhteiskunnan rakennemuutokset.

10 Kehittämispöcessin tulosten tarkastelua

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän vastauksia analysoidessa tulokseksi siis tuli, että päihdetyön verkostoitujien jäsenillä on hyvä ammattitaito tehdä päihdetyötä. Tuloksissa tuli hyvin selkeästi esille se tosiasia, että päihdetyö on laaja-alaista ja ulottuu hyvin moniin ihmisen elämän osa-alueisiin. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet olivat tämän asian huomanneet, ja pystyivät näkemään päihteitä käyttävän ihmisen toipumiseen tarvittavat elementit, vahvan

ammattitaidon ja työkokemuksen tuomalla varmuudella. Seuraavissa kappaleissa kuvataan tarkemmin Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenien näkemyksiä omasta ammatillisesta osaamisestaan ja siitä mistä ammattitaito koostuu.

10.1 Päihderiippuvuus ja asiakkaan kohtaaminen

Työryhmän jäsenet kokivat, että heillä on **osaamista asiakkaan kohtaamisesta**. Työryhmän jäsenet kuvasivat teemahaastattelussa sitä millaista asiakkaan hyvä kohtaaminen heidän mielestään on.

Siihen sisältyy tietopohja, jonka niin kun taustalla pystyy hahmottamaan. Jotenkin siinä työntekijässä sisällä ja vähän salattuna, niin kuitenkin, että ihminen kuitenkin itte saa käyvä sitä ommaa maailmaansa läpi ilman että se ohjautuu liikaa sen työntekijän mukkaan. Kyllä miun hyvä asiakaskontakti ja kohtaaminen on sitä että, viitoittaa sitä tietä, ihminen itte valitsee mihin tarttuu.

Asiakkaan kohtaamisen olennaisuudesta ja kyvystä luoda myönteinen vuorovaikutussuhde päihdetyössä tukee muun muassa Arja Ruisniemen (2006) väitöskirjassa oleva toteamus siitä, että vaikka usein asiakkaan tärkein vuorovaikutussuhde on vertaisryhmään, niin se ei pois sulje sitä tosiasiaa, että työntekijän ja asiakkaan suhde on tärkeä. Ruisniemi toteaa, että asiakkaan ja työntekijän suhde on yhtä tärkeä kuin suhde vertaisryhmään. Työntekijän suhtautuminen ja kyky rakentaa myönteinen vuorovaikutussuhde on todettu monessa tutkimuksessa tärkeäksi elementiksi asiakkaan muutosprosessissa. (Saarnio 2002, Ruisniemi 2006, 38.)

Asiakkaan kohtaamisessa koettiin erityisen tärkeäksi se, että asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja ihmisyyttä kunnioitetaan sekä huomioidaan asiakkaan omat lähtökohdat ja tavoitteet.

Osa varmaan tulee ihan ihmisen omasta persoonasta, siitä miten sie suhtautuvat, mikä siun viitekehys tai näkökulma yleensä ihmisyyteen, ja ihmisen kohtaamiseen on, miten sie käytät siun omaa persoonaa tai siun kykyjä onpa se sitten kuunteluu, kohtaamista, keskustelemista ja niin edelleen...mie aattelen, että ensisijasta on, totta kai se, että sie pystyt kohtaamaan ihmisen ihmisenä, et se ihmisyyys ensisijaisesti huomioidaan, ompahan taustansa ihan mikä tahansa.

Päihdehoitotyöstä on alan oppikirjoissa todettu, että hoitotyön eettiset ohjeet ja ammatin eettis-juridiset perusteet ovat työntekijän ja päihteitä käyttävän asiakkaan kohtaamisen perusta. Luottamuksellinen hoitosuhde rakentuu sille, että päihteitä käyttävän ihmisen ainutlaatuisuutta kunnioitetaan ja hänen ja että hänen elämäntilanteensa huomioidaan kokonaisvaltaisesti. Vain tällaisessa asiakas-kohtaamisessa päihteenkäyttäjän on mahdollista olla oma itsensä. tuntea itsensä hyväksytyksi omana itsenään ja puhua avoimesti asioistaan. (Havio ym. 2008, 24 – 25.)

Toisen vahvan osaamisen teeman Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kertoivat olevan **päihderiippuvuuden tunnistaminen**. Päihderiippuvuuden tunnistamiseen on kehitetty monenlaisia apuvälineitä, joista yksi on Maailman Terveysjärjestön (WHO) on julkaisema ICD-10 kriteeristö. Kriteeristössä on kuusi päihteiden käyttöön liittyvää määritelmää; päihteiden käytön pakonomaisuus, vieroitusoireet, päihteenkäytön hallinnan heikkeneminen, sietokyvyn kasvu, päihteenkäytön muuttuminen keskeiseksi asiaksi elämässä sekä päihteenkäytön jatkuminen haitoista huolimatta. Kun kolme näistä kriteereistä täyttyy samanaikaisesti 12 kuukauden pituisen jakson aikana, voidaan ihminen diagnosoida päihderiippuvaiseksi.

Ruisniemi (2006, 19) on todennut tutkimuksessaan, että päihderiippuvuudessa on kyse moniulotteisesta problematiikasta. Päihderiippuvuutta on tutkittu sosiologiassa, psykologiassa, teologiassa ja lääketieteessä. Näkökulma päihderiippuvuuden tutkimiseen kertoo aina myös jotakin ihmiskäsityksestä, johon tutkimus perustuu. Sosiologia näkee päihderiippuvuuden osana ihmisen sosiaalista toimintakenttää, ja psykologinen näkökulma painottaa riippuvuutta yksilön

psykkisenä ongelmana. Lääketieteen mukaan taas kyse on fysiologisesta ja psyykkisestä problematiikasta. Teologian näkökulmasta riippuvuus liittyy ihmisen hengelliseen ulottuvuuteen.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kuvasivat kyselyssä ja teema-haastattelussa, että heillä on kyky tunnistaa päihderiippuvuutta, vaikka siitä ei asiakkaan kanssa vielä olisi ollutkaan puhetta. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kuvasivat, että heidän kohtaamillaan ihmisillä on usein näkyvisiä päihteiden liiallisen käytön tunnusmerkkejä.

Totta kai osa on mitä sie voit havainnoija ulkosesti, liittyy se sitten pupillien supistumiseen tai laajentumiseen, tai ihmisen yleiseen olemukseen...sie voit havaita liittyen ihmisen käytökseen, puhetyyliin, olemukseen ja muuhun, niin tuota muuhun tavallaan kehittyy varmaan semmoinen pelisilmä ihmisillä, siihen, että sie voit päällekkäin päin nähdä...

10.2 Osaamisen haasteet

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kuvasivat asiakkaan kohtaamisen taitojen ja päihderiippuvuuden tunnistamisen lisäksi sitä, että he **ymmärtävät päihderiippuvuuden tuomat laaja-alaiset vaikutukset ihmisen elämään** sekä niiden laaja-alaisten vaikutusten tuomat haasteet ihmisen toipumiseen päihderiippuvuudesta.

Riitta Granfelt on tehnyt tutkimuksen naisvankien päihdekuntoutuksesta Vanajan vankilassa. Granfelt (2007, 138.) toteaa tutkimuksessaan Mäntysaarta lainaten (2006) että, päihdeongelma ei ratkea pelkästään päihteiden käytön lopettamisella, vaan muutos koskee koko elämäntapaa. Ihmisen on löydettävä uusi tapa elää, suhtautua asioihin ja ottaa vastuu itsestä ja omista valinnoista. Tätä suurta haastetta ei ainakaan helpota se, että rikosrekisteri ja huumetaustat rajaavat työ ja koulutusmahdollisuuksia, vaikeuttavat asunnon saantia ja aiheuttavat pelkoa ja torjuntaa monissa ihmisissä.

Päihdetyön verkostoitujien haastattelussa tuli esille hyvin samankaltaisia ajatuksia päihdehistorian tuomista haasteista ihmisen elämään ja toipumiseen.

...tosi asiahan on se että, jos oot hyvin syvällä päihdemaailmassa oleva ihminen, ja se lähtee zumbaamaan, sitä ei hyväksytä sinne zumbaryhmään, kukaan ei puhu sille mitään. Et tää on niin kun se maailma, mikä pitäis niin sanotun kunnollista elämää elävän ihmisen ymmärtää.

Granfelt (2007, 139.) jatkaa kuvausta siitä, miten laaja-alaisesta ja pitkään kehittyneestä problematiikasta päihderiippuvuudessa voi olla kyse. Monien elämä on vuosikaudet, jopa lapsuudesta asti ollut päihdekeskeistä. Päihteettömästä aikuiselämästä ei ehkä ole ollenkaan käsitystä, eikä oikein osaa olla itsensä kanssa. Päihteettömänä eläminen tuokin mukanaan hämmennyksen tunteita, joutuu tutustumaan itseensä alusta alkaen. Tietoisuus tarjolla olevien koulutus-, työ-, toimeentulo-, ja asumisvaihtoehtojen vähäisyydestä ahdistaa. Velatkin voivat painaa mieltä. Päihderiippuvuudesta toipuva voi joutua järjestämään kaikki alusta alkaen. Työkokemustakin on vain vähän tai ei ollenkaan. Koulut, kurssit ja työkokeilut ovat jääneet kesken tai eivät ole johtaneet mihinkään. Kaveripiirissä kaikki käyttävät päihteitä. Granfeltin tutkimuksessa tutkimukseen osallistuneet henkilöt olivat kuvanneet, että haluaisivat päästä takaisin yhteiskuntaan. Tutkittavat henkilöt olivat kertoneet, että erilaiset aktiviteetit kuten elokuvissa käynnit, liikuntaharrastukset, NA-ryhmät ja ystävien tapaamiset eivät riitä päivien täytteeksi ja elämänsisällöksi. Pahimmaksi retkahdusriskiksi tutkimukseen osallistuneet olivat pitäneet toimeentuloa. Tutkittavat olivat todenneet, että itsekunnioituksen säilyttäminen toimeentomana on vaikeaa. Granfeltin tutkimukseen osallistuneet olivat toivoneet, että mahdollisuus saada tukea ja ohjausta ammatinvalinta-, koulutus- ja työhönsijoittumiskysymyksiin tukisi päihdekuntoutusta. Tällöin voitaisiin konkreettisesti miettiä uusia toimintamalleja sekä miettiä mitä elämäntavanmuutos itse kunkin arkipäivässä merkitsee.

Tähän laaja-alaisten ongelmien problematiikkaan on Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenetkin huomannut törmäävänsä.

...asunnottomuutta, koulut keskeytyy, rahaongelmat, velat, taloudellisuus, terveys sosiaaliset verkostot on aika paljon niissä päihteidenkäyttäjissä. Erakoituu jonkin verran normaaliyhteiskunnasta, on siellä käyttäjäyhteisössä. Tietynlaiset sosiaaliset taidot puuttuu, rupeaa häviämään, tai jos on pitkään käyttänyt niin ne on semmoset alkeelliset, sel-laset normaalin elämisen ja asumisen taidot puuttuu, et toi on nyt nous-sut aika paljon esille, niin näiden sosiaalisten taitojen harjottaminen. Kun on totuttu olemaan siinä päihdeporukassa, et se on opettelua, kai-ken, jos yrittää siitä päihteestä irti.

Teemahaastattelussa kävi ilmi, että päihderiippuvuuden laaja-alaiset vaikutuk-set tuovat päihdetyön työntekijälle omat haasteensa osaamiselle.

...että niin kun sanotaan, että vois olla yhtä aikaa pappi, poliisi ja mitä kaikkee muuta että mitä useemmalta alalta olis koulutusta ja kokemusta sen parempi, että hirmu paljon, paitsi, että tietysti sosiaalialan asioita tarvi, tarviis myös hoitoalan taitoja, vois tarvita taitoja kriminaalityöhön liittyviä taitoja, vois tarvita hengelliseen työhön liittyviä taitoja, psykologiseen työhön liittyviä taitoja, et se on tavallaan niin moninaista, että ta-vallaan pitää hahmottaa se että, mitkä on ne osa-alueet mihin sie voit ihmiselle vastata ja mitkä on ne osa-alueet mihin siun ammattitaito ei riit-tä, ja siun pitää ohjata se ihminen muualle.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäseniltä siis kysyttiin päihdetyön osaami-sen kokemuksen lisäksi, mitä päihdetyön kehittämistarpeita he kokivat itsellään olevan. Eniten mainintoja kehittämisen osaamistarpeista tuli päihdepalvelujär-jestelmän tuntemukseen, päihderiippuvuuden hoidollisiin asioihin, sekä ajan-kohtaisiin käyttäjä- ja päihdeainetietoutteen liittyvistä asioista.

Merja Halonen (2005, 2) toteaa pro gradu -tutkielmassaan, että yksi päihdetyön kehittämishaasteista julkishallinnossa on, päihdepalvelurakenteen uudistaminen ja selkiyttäminen seudullisesti muun muassa luomalla kumppanuus pelisäännöt kolmannen sektorin, järjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Halo-sen tutkielmassa päihdepalveluiden laadun kehittämisessä tärkeimmiksi osa-alueiksi määriteltiin palveluiden jatkuvuus, oikea-aikaisuus, ympärivuorokauti-suus ja tiedottamisen lisääminen.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmä on kokenut lisäosaamisen tarvetta **päihdepalvelujärjestelmän tuntemuksen osaamisessa** ja asiakkaalle sen ohjauksessa;

...ongelma on se, et vie aikaa, ennen kuin oppii hahmottamaan sen, ja ongelmaks se muodostuu silloin kun, jotenkin haluaa ohjata ihmistä eteenpäin...kun huomaa ettei miun tieto taito riitä, että nytten tarviin jotakin muuta ja sitten toki hahmottaa että, mikäs se on se minne mie voin ohjata että, mie en ohjaa ihmistä sellaseen, jossa heti tyrmättään, et ei tää... että jos saa tehtyä niin sanotun mini-intervention, niin on äärettömän tärkeitä että, se seuraava askel on vastaanottava.

Päihdepalvelujärjestelmä koettiin joskus paikaksi, jossa ei löytynyt palvelua pitkän päihdetaustan omaaville ihmisille. Laitila (2010) toteaa tutkimuksessaan että päihdepalvelurakenne on palvelurakenne muutoksessa jäänyt yleisessä tarkastelussa vähälle huomiolle, eikä päihdepalvelupalvelurakenteen kehittäjälle ole löytynyt vastuunkantajaa (Kaukonen 2005; Laitila 2010,45). Laitoskuntoutuksen väheneminen ja asiakkaitten valikoituminen ovat johtaneet siihen, että kaikkein huono-osaisimpien palveluita on vähennetty eniten (Leskinen 1999; Eronen ym. 2005; Laitila 2010, 46). Laitila toteaa, että päihde-ehdoisiin asiointeihin liittyvät kynnykset ovat korkeita avohoidossa sekä käytännöt ajanvarauksen ja hoitoon pääsyn suhteen ovat tiukentuneet entisestään. On muodostunut uusi asiakasryhmä, vaikeasti autettavat. Puhuminen vaikeista asiakkaista luo kuvaa siitä, että palvelujärjestelmä olisi toimiva ja oikea, mutta jotkut asiakkaat ovat vääriä. (Juhila 2006; Laitila 2010, 46.)

...että joskus se kopin ottaminen auttaa. Se että ihminen on elämäntilanteessa, että se ois lähtenyt siitä taas kadulle, että lähdenkö kadulle vai lähdenkö ihan oikeesti hoitoon ja hyö ois halunneet ihan oikeesti kuntoutukseen, niin ei päässy.

Et se että, kaikille ei sovi aina kaikki, vaikka mie ymmärrän että kattoaan, että se on tasapuolisuuden nimissä, mutta kun myö kaikki ihmisethän ollaan yksilöitä ja erilaisia, eli se ihmisen elämänhistoria, se pitäs pystyy näkemään. Et millon se kannattaa napata, et siinä saattaa olla se mahdollisuus, vaikka pitkä historia olisikin.

10.3 Kehittämiskohteet

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kokivat osaamisen kehittämisen tarvetta. Osaamisen kehittämistä kaivattiin **päihdehoitotyöhön ja lääkehoitoon** liittyen, ei niinkään siten että, he alkaisivat itse toteuttaa lääkehoitoa, vaan siten että, saisivat tietoa tämän hetken käytössä olevista lääkehoidosta. Eniten ehkä tiedonpuutetta oli opiaattiriippuvaisten korvaushoidosta. Työssään työryhmänjäsenet kohtasivat usein korvaushoidon piirissä olevia ihmisiä, ja joutuivat aiheesta keskustelemaan, saatavilla oleva tieto on kuitenkin usein ristiriitaista.

Et, mitä esimerkiksi sit täällä käytetään korvaushoidossa? Et, ihan niin kun tällainen perustieto, ainakin niin kun itelle, kun siitä on kuitenkin tyylin kolme vuotta, kun ite oon niistä viimeks kuullut.

Antti Weckroth (2006) toteaa väitöskirjassaan Valta ja merkitysten tuottaminen korvaushoidossa, etnografinen tutkimus huumehoitolaitoksesta, että asiakkaat ja työntekijät puhuivat lääkkeen ja hoidon merkityksistä eri tilanteissa eri tavoin. Myös korvaushoidosta käyty julkinen keskustelu on hyvin jännitteistä.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kokivatkin tarvetta keskustella korvaushoidosta korvaushoitoa toteuttavien työntekijöiden kanssa sekä saada korvaushoidosta ajankohtaista tietoa. Tietoa tarvittiin, että voisi keskustella asiakkaiden kanssa vaihtoehtoista ja ohjata asiakkaita hoidon piiriin.

Ja sit miks ei Tikkamäeltä ja Sovatekiltä, ne ihmiset jotka, jos vaikka mietitään korvaushoitoa, jotka on sen puolen kanssa tekemisissä esimerkiksi.

Huumeiden käytön yleistyminen ja muuntohuumeiden tulo ”markkinoille”, on näkynyt myös Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenten arkisessa työssä. Työryhmän jäsenet nimesivätkin erääksi päihdetyön osaamisen kehittämiseksi ajankohtaisen **käyttäjä- ja päihdeainetietouden**.

Päihdealan ammattilaisille tarkoitettulla Neuvoa - Antavat verkkosivustolla tutkimuskatsaus osiossa todetaan, että Euroopan huumeviraston EMCDDA:n vuosiraportista ilmenee niin sanottujen muuntohuumeiden määrän kasvu Euroopan markkinoilla. Muuntohuumeita syntyy kun huumemarkkinoille tulee kokonaan uusia aineita tai olemassa olevia aineita otetaan uuteen käyttöön. Esimerkiksi jotkut vanhat, alunperin lääketeollisuuden kehittämät molekyylit, joita ei ole otettu lääkekäyttöön, saavat uuden elämän muuntohuumeena. Niitä aletaan kaupitella laillisina päihdyttävinä aineina. Huumevirastolle ja Europolille ilmoitettiin vuonna 2010 ennätykselliset 41 uutta huumausainetta. Euroopan alueella on raportoitu tammikuuhun 2012 mennessä kaikkiaan noin 200 eri muuntohuumetta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013b.)

Päihdetyöryhmän jäsenet olivat huomanneet päihteidenkäytön muuttuneen ja uusien aineiden tulon markkinoille. Asia aiheutti hämmennystä ja tunteen, ettei enää oikein pysy mukana tässä kehityksessä.

Jaa, sitä tulee semmosta, ettei oo pysynyt perässä enää pitkään aikaan, kun aina tulee pullahtaa tuolta käyttöön taas tämmönen, ja tää on kova sana...mä oon vähän niin kun tipahtanu, vaikka pyörin koko ajan niitten kans.

Päihdetyöryhmän verkostoitujien työryhmän jäsenet toivoivat, että päihdepalvelujen ja poliisin kanssa voitaisiin tehdä enemmän yhteistyötä, ja näin saataisiin ajankohtaista tietoa huumausaineista ja päihdeongelman laajuudesta Joensuun alueella.

No, huvipuoli ja poliisi, pystyskö ne jotenkin aukasemaan, jotenkin sen paljonko käyttäjiä niin kun suurin piirtein? Ja mitä tällä hetkellä niin kun liikkuu?

Totta kai Sovatekki ja tuota ja Tikkamäkikin että, ne ihmiset jotka näitten käyttäjien kanssa sitä työtä tekee. Et ne tahot jotka oikeesti aressa kohtaa näitä.

Opinnäytetyön tuloksissa tulevat selkeästi ilmi palvelurakenteiden ja yleisesti yhteiskunnan muutosten vaikutukset. Muutokset tuovat haasteen omaan työhön ja päihdetyöhön.

11 Työryhmän toiminnan arviointi jäsenten kokemana

Teemahaastattelun yhtenä teemana oli arvioida Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaa työryhmään osallistuneiden näkökulmasta. Arviota pyysin niin toimivista osa-alueista kuin kehittämistäkin vaativista osa-alueista. Teemahaastattelun vastauksia olen peilannut Siru Korkalan väitöskirjassa esiin tuomiin tuloksellisen verkostoyhteistyön edellytyksiin (Korkala 2010, 160–166). Samoin kuin Korkalan tutkimuksessakin, niin myös tässä kehittämistyössä selkeästi haastateltavien vastauksissa esille tuli ainakin osa verkostoyhteistyön edellytyksistä. Osassa on onnistuttu verkostonjäsenten mielestä hyvin, kun osa tärkeistä edellytyksistä vaatii vielä kehittämistä. Palautetta en ole analysoinut tarkemmin vaan olen tarkoituksellisesti pyrkinyt saamaan työryhmän jäsenten palautteet sellaisenaan kuultavaksi. Palautteista on kuitenkin löydettävissä tuloksia. Tulokset vastauksista etsin koodauksen avulla.

Keskeisimmiksi tuloksiksi työryhmän toimivista osa-alueista tuli se, että työryhmän jäsenille oli järjestynyt tilaisuus kohdata ja jakaa kokemuksia työstä. Lisäksi työryhmän jäsenet kertoivat osaamisensa lisääntyneen ja he olivat kokeneet oppineensa verkoston tuella.

Työryhmän toiminnan kehittämistarpeiksi työryhmän jäsenet nimesivät tavoitteiden tarkentamisen. Työryhmän jäsenet halusivat tehdä jotakin konkreettisia toimia, lähinnä nämä konkreettiset toimimisen toiveet liittyivät juuri yleiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Päihdeasioita haluttiin tehdä näkyväksi, niistä haluttiin herättää keskustelua ja ennaltaehkäisevä päihdetyö nähtiin tärkeäksi. Myös ihmisten tasa-arvoinen kohtelu, ikään tai sosiaaliluokkaan katsomatta,

haluttiin nostaa näkyväksi. Nämä olivat asioita joihin työryhmän jäsenet halusivat jatkossa työryhmän panostavan voimavarojaan.

11.1 Työryhmän toiminnassa toimivia osa- alueita

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenten haastatteluissa työryhmän toimintaa arvioitaessa esille tuli selkeästi kaksi verkoston tuomaa antia osallistujille. Päihdetyön verkostoitujien arvioissa työryhmän toiminnassa toimivimmaksi osa-alueeksi painottui vahvimmin se, että tilaisuuksia verkoston jäsenten kohtaamiselle ja kokemuksen vaihdolle yleensä järjestettiin. Jokaisessa haastattelu vastauksessa tuotiin tätä asiaa esille. Seuraavissa kappaleissa on suoria lainauksia teemahaastattelun vastauksista aiheeseen liittyen.

Kuulumisten vaihtaminen, tietää laajemmaltikin, missä mennään, mikä on kaupungilla sen hetkinen tilanne, ilmiö.

Tällä hetkellä kun ajatellaan, että myö on nyt reilu vuosi nähty, niin kaikkein parasta on ikkään kuin nähdä ne ihmiset. Että, kun soittaa ihmiselle niin siellä on kasvot sen puhelun takan, ja ja, ja ehkä sitä kautta hahmottaa kokonaiskenttää, et nää tekkee tähän tyyliin ja pystyvät auttamaan noissa asioissa, tässä on se ihmisten kautta tapahtuva kokonaisuuden hahmottaminen ollut parasta.

Toiseksi toimivaksi elementiksi Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet nimesivät osaamisen lisääntymisen, oppimisen verkoston tuella. Tähän asiaan huomion oli kiinnittänyt puolet haastatteluun vastanneista. Osaamisen lisääntymisestä ja oppimisesta työryhmän jäsenet kertoivat näin;

...oppii niistä muista, niin kun paikoista, esimerkiksi vaikka Kansalaistalo, mitä se nyt sitten tarjoaa, et se, se on niin kun itelle ollut se tärkein...

mulle on tullu paljon just semmosia ihmisiä mukaan, joita mä en tiennyt olevankaan, koska tiedonkulku on liian heikkoa.

Mie ainakkiin halusin ihan niin kun kuulla eri ammattiryhmien kokemuksia erilaisista toimintamuodoista, et se on miun mielestä ollu niin kun hyvä kun, siinä on niin kun esim. kirkonedustajia, diakonia ja sitten pappi ja nuorisotyöstä, että, että se on niin kun siinä... ite kun on toiminu suurimman osan vanhustyössä niin tää on niin kun uutta ja outoo, tää esimerkiks nuorisotyö, se eri ammattiryhmien kokemuksia näistä päihdejuttuloista. Se oli kans yllätys, että niitä on sit kuitenkin niin eri ammattiryhmiä, jotka todella toimii sitten päihdetyössä.

Nykänen (2010, 209 - 211) on omassa tutkimuksessaan huomannut samankaltaisen ilmiön oppimisen osalta, hänen tutkimissaan verkostoissa oppiminen on ollut lisäarvo organisaatioiden rajapintojen yhteistyössä. Yhteistyössä on jopa koettu olevan täydennyskoulutuksen piirteitä, koska siinä tiedotetaan ja luodaan uutta tietoa. Näin työkäytännöt voivat kehittyä verkostossa opitun pohjalta. Moniammatillisen ja monihallinnollisen työn organisointi on osa uuden tiedon muodostamista. Työryhmässä oppimista Nykänen pitää tärkeänä myös siitä syystä että, erilainen osaaminen hyödyntää aluetta ja organisaatioita. Verkoston mahdollisuus palvella yhteisiä asiakkaita tehostuu, kun moniammatillista yhteistyötä sovitetaan yhteen.

11.2 Työryhmän toiminnassa kehitettäviä osa- alueita

Siru Korkala (2010, 160 - 166) kuvaa verkostotyön tuloksellisen yhteistyön yhdeksi elementiksi, että toiminnan tavoitteet ja verkoston tuomat hyödyt ovat verkostonjäsenten helposti nähtävissä ja verkoston jäsenille on muodostunut selkeä kuva siitä, mitä osallistuminen vaatii sekä että osallistujat ovat sisäistäneet toiminnan pelisäännöt ja toimintaperiaatteet. Osa Päihdetyön verkostoitujien työryhmän haastatelluista jäsenistä nimesivät juuri tavoitteiden tarkentamisen yhdeksi kehittämishaasteeksi Päihdetyön verkostoitujien toiminnan kehittämiseen. Toivettaan Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet kuvasivat seuraavanlaisesti;

...että mitä myö lähetään tekemään? Että mitä myö Päihdetyön verkostoitujat lähetään konkreettisesti tekemään?

Suurin osa Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenistä ei osannut vielä nimetä erityisiä kehittämistarpeita työryhmän toiminnassa, koska he pohtivat työryhmän olevan vielä toiminta-ajaltaan nuori. Osa odotti, että toiminta kehittyi sitä mukaa kun työryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisiaan. Aiheesta työryhmän jäsenillä oli seuraavanlainen näkemys;

Se on vielä niin uus juttu, tavallaan muuttuu koko ajan, laajenee ja varmaan etsii vielä pitkään sitä muotoonsa miten rupeis toimimaan ihan oikeesti kunnolla, et mä en osaa oikeesti mitään konkreetista, siinä on niin paljon vielä semmosta mikä on ollu muuttumassa ihan itestään...

Kunhan se nyt enemmän pääsee kunnolla toimintaan, ei tää hyvin montaa kertaa oo silleen ollutkaan...mulle on ainakin ihan uus asia, silleen, että kohdata niin monta ammattiryhmää, ja jokkaisella on sitten ne omat systeemit, ajankansahan se siitä lutviutuu, että en nyt ossaa tässä vaiheessa sanoa, mitä pitäis niin kun kehittää.

12 Työryhmän tulevan kauden toiminnan suuntaviivat

Päihdetyön verkostoitujien tulevaa toimintaa on suunniteltu kehittämistyön aikana esiin tulleiden tarpeiden pohjalta muun muassa kyselyjen, kokousten aikaisien keskustelujen sekä teemahaastattelun yhteydessä saadun Päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaan liittyvän palautteen pohjalta.

Vuonna 2014 Päihdetyön verkostoitujien työryhmä kokoontuu noin 4 kertaa vuodessa. Työryhmän kokoontumiset tapahtuvat jatkossakin työryhmän jäsenien toimipisteissä, jolloin uudet ja entiset työryhmän jäsenet saavat tietoa palveluista ja eri päihdepalveluja tuottavista yksiköistä ja yhteisöistä. Pääpaino kokoontumisissa on tiedon välittäminen eri organisaatioiden ja yhteisöjen päihdepalveluista, toiminnoista, tapahtumista ja koulutuksista työryhmän jäsenille.

Päihdetyön verkostoitujille järjestetään mahdollisuus tiedotukseen liittyvään koulutukseen, yhteistyössä Sosiaaliturvayhdistyksen kanssa.

Tulevana kautena Päihdetyön verkostoitujat ottavat osaa erilaisiin tapahtumiin muun muassa ehkäisevän päihdetyön viikkoon ja asunnottomien yö tapahtumaan. Tarkoituksena tapahtumiin osallistumisella on tuoda päihdetyötä monelta näkökulmalta tunnetuksi sekä vaikuttaa yhteiskunnallisesti muun muassa niin sanottuun päihdeilmastoon. Työryhmä jalkautuu tapahtumiin sekä tiedottaa tapahtumista mediassa. Sosiaali-, terveysalan-, päihdealan- ja humanistisen alan opiskelijoille tarjotaan opiskeluun liittyviä harjoittelumahdollisuuksia muun muassa tapahtumien järjestämisen yhteydessä.

Päihdetyön verkostoitujat työryhmään kutsutaan tulevana vuonna mukaan uusia toimijoita (hoitokodit, oppilaitokset, poliisi). Toimijoiden lisäämisen tarkoituksena on saada aikaan mahdollisimman kattava verkosto, tarjota yhteistyön mahdollisuuksia sekä kollegiaalista tukea. Uusien ryhmänjäsenten kautta tietous päihdepalvelujärjestelmästä, palvelurakenteesta ja yhteiskunnallisista ilmiöistä laajenee. Lisäksi eri organisaatioista tulevat ihmiset tuovat tullessaan uusia näkökulmia päihdetyöhön ja näin päihdetyön verkostoitujilla on mahdollisuus laajentaa omaa ja muiden työryhmän jäsenten ymmärrystä muun muassa päihdetyön ja päihdekulttuurin ympärillä tapahtuvista muutoksista.

13 Pohdinta

Kehittämistehtävän tutkimuskysymysten tarkoituksena oli selvittää, millaista päihdetyön osaamista ja millaisia päihdetyön osaamisen kehittämistarpeita Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä on ja miten päihdetyön osaamista voitaisiin jakaa. Lisäksi kehittämistehtävän aikana oli tarkoitus tarkentaa Päihdetyön verkostoitujien työryhmän tulevan kauden toiminnansuuntaviivoja.

Päihdetyön verkostoitujien työryhmän kokouksissa keskustelut ohjautuivat usein yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Keskusteluissa keskityttiin kuntarakennemuutoksiin ja niissä lähinnä palvelujärjestelmän toimintaan. Kehittämistyön kannalta tämä tuntui aluksi yllättävältä, koska lähtökohtana päihdetyön osaamisen kehittämiselle ja päihdetyön osaamisen jakamiselle oli pääsääntöisesti työryhmän sisäinen osaamisen kehittäminen. Ihmetystäni lisäsi työryhmän kokousten muistioiden sisällöt, niissä oli jotakin, jota en alkuun ymmärtänyt. Kehittämistyön edetessä ja tuloksien valmistuessa kävi kuitenkin selväksi, että Päihdetyön verkostoitujat haluavat kehittää laajemmin päihdetyötä ja käyttää osaamistaan siihen. Esimerkiksi yksittäisten menetelmien oppimiselle työryhmän kautta ei liiemmin tulosten mukaan ollut tarvetta, vaan yhteistyötä haluttiin tehdä laajemmalla mittakaavassa. Tämä johtunee siitä, että Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet ovat niin sanotuilla näköalapaikoilla seuraamassa yhteiskunnan rakenteellisia muutoksia, palvelujen saantia ja edellä mainittujen asioiden vaikutuksia ihmisiin ja ihmisten elämään. Tutkimustulokset toivat keskustelun aiheen näkyväksi. Päihdetyön verkostoitujat työryhmän jäsenet kokivatkin oman ammatillisen osaamisensa hyväksi, mutta yhteiskunnan palvelujärjestelmän osittain toimimattomaksi. Tämä tuli esille muun muassa päihteitä käyttävien asiakkaiden kohdalla (asiakkaan ikään katsomatta), joitten palvelujen piiriin pääsy koettiin haasteelliseksi, joskus jopa mahdottomaksi.

Kuvaava esimerkki tästä tilanteesta saadaan muun muassa Nuorvalan, Halmeahon ja Huhtasen (2007, 121- 147), tekemästä tutkimuksesta, jossa he ovat selvittäneet millaiset päihdeasiakkaat joutuvat erityisen herkästi poiskäännyttämisen kohteiksi palvelujärjestelmästä. Tutkimuksessaan he tarkastelivat sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös muita yhteiskunnan palveluja, muun muassa asumispalveluja ja työvoimapalveluja. Tutkimuksessa Nuorvala ym. pyrkivät löytämään selityksiä siihen, millaiset prosessit, epäviralliset käytännöt jne. säätelivät päihdeongelman poiskäännyttämisen arkea. Tuloksissaan he kuvaavat löytäneensä useampia teemoja, jotka viittasivat siihen, että palvelujärjestelmät syrjäyttivät päihdeongelmaisia. Näitä teemoja olivat muun muassa asunnottomuus, mielenterveysongelmat, huumeiden käyttö, vaikea somaattinen sairaus

ja hoitojärjestelmien asettamat tiukat normit, joita kaikki asiakkaat eivät pysty noudattamaan. Nuorvala ym. (2007, 151.) toteavatkin, että huomionarvoista on se, että useat syrjäytyneimpiä asiakkaita tavoittavat yksiköt eivät ole kunnallisia vaan kolmannen sektorin hallinnoimia ja käynnistämiä. Nuorvala ym. tuovatkin esille, että osa päihdeasiakkaista on jo niin lamaantuneita, että heidän kykynsä saada heille oikeutettuja palveluita voivat olla kovin rajallisia tai olemattomia. Puheet näiden asiakkaiden aktiivisuudesta ja omatoimisuudesta ovat epärealistisia ja vaikuttavat verukkeilta. Tilanne edellyttää työntekijöiltä toisenlaista otetta. Terapeutin roolin sijaan tai sen ohella tarvitaan ”asianajajaa” tulkkia, opastajaa ja puolestapuhujaa, jotta päihdeongelmaisen perusoikeudet toteutuvat.

Opinnäytetyön tuloksien mukaan myös Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet ovat edellä mainittuun asiaan törmänneet tehdessään päihdeasiakkaiden kanssa työtä. Verkostosta haettiin tietoa palveluista ja verkoston toivottiin sekä helpottavan että vahvistavan yhteistyötä. Lisäksi verkoston toivottiin tukevan asiakkaiden sijoittumista oikeanlaisiin palveluihin ja yleensä palveluiden ja tuen saamista.

Päihdetyön verkostoitujien huolipuhe ei koskenut ainoastaan päihdepalvelujen osuutta palveluissa vaan yleisesti peruspalveluja ja yhteiskunnan muutoksia. Huolta koettiin yleisen taloustilanteen heikkenemistä, asenteiden ja arvojen kovenemista ja näiden seurauksista muun muassa asiakkaiden palvelujen saantiin. Huolta herätti hoidon ja palvelujen priorisointi; ketkä koetaan tärkeiksi ihmisiksi, riittävän arvokkaiksi saadakseen hoitoa ja palvelua. Ennaltaehkäisevään työhön halutaan panostaa, mutta siihen ei juurikaan riitä enää resurssit, kun kuntien ja organisaatioiden taloustilanne heikkenee yleisen valtion taloustilanteen myötä. Tästä seuraa pelko, että ihmisten hyvinvointi heikkenee ja yhteiskunnasta syrjäytyminen tai syrjäyttäminen lisääntyy. Tästä johtuen esimerkiksi päihdetyön osaamisen kehittämisen tarve liittyikin uusien toimintatapojen löytämiseen ja siihen, miten palvelut saadaan säilymään jotakuinkin toimivina kaikille kansalaisille, myös heikoimmassa asemassa oleville ja muun muassa syrjäseuduilla asuville.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa Sosiaalipalvelut muutoksessa, on tutkittu muun muassa miten palvelurakennemuutos on vaikuttanut asiakkaiden saamiin palveluihin, ja millaisia kokemuksia kuntalaisilla ja työntekijöillä palvelurakennemuutuksesta on. Raportissa todetaan muun muassa, että palvelurakennemuutuksen myötä tulleita muutoksia asiakkuuden muodostumisessa on, että kynnys palveluihin on saattanut paikoin kasvaa ja että entistä useamman asiakkaaksi pyrkivän kulku katkeaa alkuvaiheeseen. Alkuvaiheessa ulos käännättämisen tai palveluihin sisään pääsemisen perusteet ovat kuitenkin yhtenäistyneet, eikä asiakkaan kulku palveluissa vaikuttaisi enää olevan niin riippuvaista yksittäisten työntekijöiden ratkaisuista. Toisaalta asiakkaalla on entistä vähemmän mahdollisuuksia neuvotella pääsystä omaa yksilöllistä tarvettaan vastaavaan palveluun ja työntekijöillä puolestaan on vähemmän mahdollisuuksia tehdä tapauskohtaisia ja joustavia ratkaisuja. Järjestelmän kasvoton byrokratia on lisääntynyt ja asiakkaan kuuleminen on vähentynyt. (Virkki, Vartiainen, Kettunen & Heinämäki 2011, 50.)

Palvelurakennemuutukselle on myös sanottu olevan ominaista pyrkimys ylittää erilaisia raja-aitoja: hallinnollisia kuntarajoja sekä myös professioiden välisiä rajanvetoja ja sektoroituneita raja-aitoja. Raja-aitojen ylittämällä pyritään muun muassa palvelujen laadun parantamiseen (Virkki ym. 2011, 65). Tähän on pyrkimys myös Päihdetyön verkostoitujien työryhmällä. Päihdetyön verkostoitujien työryhmässä koettiin tärkeäksi tehdä yhteistyötä yhteisten ja asiakkaiden asioiden hyväksi. Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenet haluavat tutkimustulosten mukaan tehdä jotakin konkreettista, vaikuttaa asioiden kulunsuuntaan, saada ihmisen äänen kuuluvaksi.

Tämän kehittämistyön tekeminen on ollut haastavaa, joskin mielenkiintoista. Opinnäytetyön prosessi oli pitkä, oma oppimiseni ehkä vaati tuon ajan. Opinnäytetyön aikana oma ymmärrykseni on kasvanut, osittain tuskan kautta. Opinnäytetyön prosessi opetti minulle kärsivällisyyttä, nöyryyttä ja aiempaa laajempaa näkemystä asioihin. Kun lähdin tekemään opinnäytetyötä, ajattelin asioita jotenkin suppeasti näkemättä laajempia kokonaisuuksia ja asiayhteyksiä. Tällä

tarkoitan muun muassa sitä, että aiemman näkemykseni mukaan esimerkiksi ongelmat päihde- ja mielenterveyspalveluissa olivat vain paikallisia. Kehittämistyön myötä olen saanut tietoa, lukenut tutkimustuloksia ja ymmärrystä niistä, että useat palvelurakenteisiin liittyvät ongelmat ovat valtakunnallisia. Yhteiskuntamme on eräänlaisessa murrosvaiheessa ja sen vuoksi yhteistyön tekeminen sekä uusien toimintamallien kehittäminen on tärkeää. Yhteiskunnan palvelurakenteet tulevat väistämättä muuttumaan ja me olemme siinä muutoksessa mukana. Muutos tarvitsee aktiivisia kansalaisia, kehittämistyötä, uusien toimintatapojen löytämistä siten, että kaikki kansalaiset saavat tulevaisuudessakin riittävät mahdollisuudet hyvään elämään. Murrosvaiheessa tärkeiksi elementeiksi tulevat yhteistyö ja laajakatseinen muutosjohtaminen.

Laajempien kokonaisuuksien ymmärtäminen on omalla tavallaan pehmentänyt mielipiteitäni, mutta toisaalta taas antanut ymmärrystä niistä asioista, joiden eteen kannattaa nähdä vaivaa ja tehdä työtä. Opinnäytetyön aikana olen oppinut, että en ole yksin ”yhteiskunnallisen tuskani” kanssa, vaan monella on tämä sama kipupiste, moni kokee saman ihmisten hädän. Ennen opinnäytetyötä en ollut kovin hyvä ryhmätyöntekijä, enkä sitä varmaan ole edelleenkään. Olen kuitenkin oppinut ymmärtämään ryhmätyön voiman ja sen, että yhteistyöllä saadaan tuloksia aikaan sekä paremmin äänemme ja niiden ihmisten ääni kuuluviin, jotka eivät sitä itse jaksaa kuuluville tuoda. Se on sosiaalialantyytön ydintä, niin sosiaalialantyytön kehittämisessä kuin sosiaalialan työssäkin. Sosiaalialan ammattihenkilön vallassakin kuvataan:

Minä vakuutan kunnian ja omantuntoni kautta, että ammatissani sitoudun ihmisyyden kunnioittamiseen. Toimintani päämäärä on edistää asiakkaan kykyä ja mahdollisuuksia itsenäiseen elämään ja täysivaltaiseen kansalaisuuteen. Puolustan asiakkaani ihmisoikeuksia. Pyrin ehkäisemään ja estämään yksilöiden ja ryhmien yhteiskunnallista syrjäytymistä sekä poistamaan huono-osaisuuden seurauksia ihmisten elämässä (Talentia 2013).

13.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyö on luonteeltaan toimintatutkimuksellinen ja sitä voidaan pitää laadullisena tutkimuksena. Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään usein validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Laadullisen tutkimuksen piirissä näiden käsitteiden käyttöä on kritisoitu pääasiassa siksi, että ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piireissä ja käsitteinä vastaavat vain määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi ym. 2002, 133.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pitää kuitenkin pystyä jotenkin arvioimaan ja siihen parhaimmaksi keinoksi tarjotaan tutkimusprosessin julkisuutta. Lisäksi tutkijan tulisi raportoida mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tutkimusprosessin julkisuudella tarkoitetaan myös sitä, että esimerkiksi tutkijakollegat arvioivat prosessia ja että tutkimuksen tiedonantajat arvioivat tulosten ja johtopäätösten osuvuutta. (Tuomi ym. 2002, 139.) Tässä opinnäytetyössä olen pyrkinyt raportoimaan kehittämisprosessia ja sen vaiheita tarkasti, lisäksi olen luettanut raporttia ja / tai keskustellut kehittämistyönprosessista sellaisten henkilöiden kanssa jotka ovat tuttuja tutkittavan ilmiön kanssa.

Tuomi ym. (2002, 138) toteavat, että vaikka laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa minkäänlaista yksiselitteistä ohjetta, niin tutkimusta voidaan kuitenkin arvioida kokonaisuutena. Kun tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, niin silloin sisäinen johdonmukaisuus painottuu. Sisäisen johdonmukaisuuden tarkastelussa helpottaa jonkin verran seuraavanlaiset kohdat, ja sen tarkastelu, että nämä kohdat ovat myös suhteessa toisiinsa. Sisäisen johdonmukaisuuden tarkastelussa tärkeää on muun muassa tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkimukseen liittyvät omat sitoumukset tutkijana, aineistonkeruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantajasuhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi. Lyhyesti sanottuna tutkijan tulisi antaa lukijoille riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty. Tässä tapauksessa ”riittävästi tietoa” tarkoittaa vähintään sitä, että edellä

mainitun luettelon jokainen kohta löytyy raportista. Tässä opinnäytetyössä edellä mainitut kohdat ovat löydettävissä raportista.

13.2 Opinnäytetyön eettisyys

Hirsjärven ym. (2010, 23) mukaan tutkimuksen tekemiseen liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on otettava huomioon. Tutkimustulosten raportointi on Kylmän ym. (2007, 154) raportoitava siten, että osallistuneiden henkilöiden kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tulee näkyviin mahdollisimman totuudenmukaisesti, mutta kuitenkin niin, etteivät osallistujat ole tunnistettavissa. Tässä opinnäytetyön raportoinnissa on huomioitu se, etteivät osallistujat ole tunnistettavissa.

Laadullisen tutkimusotteen eettiset vaatimukset edellyttävät tutkijalta eettistä vastuullisuutta. Vastuullisuus korostuu laadullisen tutkimuksen aineiston hankinnassa, varsinkin jos tutkimus kohdistuu ihmisten henkilökohtaisiin kokemuksiin. Vastuullisuuteen kuuluu tarkka ja rehellinen tutkimuksen kaikkien vaiheiden toteuttaminen ja raportointi. Tutkijan tulee tuoda ilmi tutkimusaihettaan koskevat vallinnat ja niiden perustelut. (Krause & Kiikkala 1996, 64 – 67.)

Toimintatutkimuksellinen ote kehittämistyössä teki toisinaan kehittämistyön ja tutkimuksellisten menetelmien käytön haasteelliseksi. Kun on tutkijana / kehittäjänä tiiviisti mukana kehittämisprosessissa, joutui aika ajoin pysähtymään omien arvojen, asenteiden sekä näkemysten äärelle ja pohtimaan sitä, kuinka paljon omat näkemykset ohjaavat kehittämistyötä. Kuten Aalto ym. (2001, 179.) toteavat, toimintatutkimuksessa tutkija tekee tutkimusta *itsestään ja meistä*, jolloin kaksijakoinen asenne tiedon subjektin ja objektin väliltä häviää. Tässä tapauksessa tieto on olemassa ihmisen elämismaailman, henkilökohtaisen tulkinnan kautta. Tällaista suhdetta todellisuuteen ja tietoon on kuvattu myös vaatimuksella, että toimintatutkimuksessa tarkoituksena on nostaa tutkijan ”minä” prosessin keskiöön, mutta jossa tulee ottaa huomioon myös muut tutkimuksessa mu-

kanaolijat. Tämän vuoksi tutkimusraportissa tulee näkyä vahvasti ne yhteydet, joiden kautta tutkija on suhteessa tutkimaansa tutkimuskohteeseen.

13.3 Jatkotutkimusaihe

Opinnäytetyön tehtävä oli selvittää millaista osaamista ja osaamisen kehittämistarpeita Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenillä on. Kehittämistyön tulokseksi tuli päihdetyön kehittämistarpeen osalta yhteiskunnallisen vaikuttamisen haaste ja erityisesti päihdeasiakkaiden sekä syrjäytyneiden tai syrjäytettyjen asiakkaiden osalta. Palvelujen saatavuus ei olekaan tämän eikä aiempien tutkimusten mukaan itsestään selvyys kaikille ihmisille. Jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista selvittää, millainen tilanne tämän hetkisen suur - Joensuun alueen alueella on esimerkiksi päihdepalvelujen saatavuudella. Onko suur - Joensuun alueella sellaisia asiakasryhmiä, jotka jäävät syystä tai toisesta päihdepalvelujen ulkopuolelle. Lisäksi jatkotutkimuksessa voisi selvittää, millaisia palveluita tälle mahdollisesti olemassa olevalle asiakasryhmälle tulisi tarjota tai kehittää.

13.4 Lopuksi

Lopuksi haluan kiittää Päihdetyön verkostoitujien työryhmää, työnantajaani ja opinnäytetyön ohjaajaani opinnäytetyön aikaisesta yhteistyöstä. Lisäksi kiitokset ansaitsevat mieheni ja molemmat tyttäreni, jotka ovat kärsivällisesti tukenet minua opiskelujeni aikana. Päätän opinnäytetyöni näihin seuraavan runon sanoihin, jotka hyvin kuvaavat miksi työmme ja työn kehittäminen on tärkeää!

YKSINÄINEN KULKIJA

Vettä sataa piiskaten, kun kellastuneet koivun lehdet putoilevat hauraan puun oksilta tuulen vihvomalle asfaltille. Käy yksinäinen kulkija kassi olallaan, märissä vaatteissaan kohti iltaa, tuntematonta. Samoja teitä, katuja ja polkuja hän päivästä toiseen taivaltaa. Näkymätön, surusilmäinen, ei ymmärrä kukaan yksinäistä kulkijaa. Villapaita ja nahkatakki erottaa hänet kolean ja viimaisan sään armottomuudesta. Ympäristö kaltoin kohtelee, välttelee yksinäistä kulkijaa. Silti kun hänelle hymyilet, jaksaa hymyn takaisin antaa. Matka hiljalleen etenee, määränpäättä tiedä ei. Mukana vain ajatukset omat, ei lempeät, ei kovat. Päänsä kallistaa hämärään, ei huomaa kukaan, yksinäistä kulkijaa.

(Mika Louko 2007)

Lähteet

Aaltola, R., Valli, J. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, 2.korjattu ja täydennetty painos. Juva: WS BookWell.

A-klinikka-säätiö. Kehittäminen ja tutkimus. 2013. <http://www.a-klinikka.fi/kehittäminen-ja-tutkimus/tutkimusryhmä/tutkimushankkeet>. 7.5.2013.

A-kiltojen liitto. Kohti selvästi parempaa A-kilta toimintaa, A-kiltojen liitto ry:n strategia 2009-2018. <http://www.a-kiltojenliitto.fi/etappi/A-Kiltojen%20Liiton%20strategia.pdf>. 30.9.2013.

Eskola, J., Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Granfelt, R. 2007. Oppisin elämään riippuvuuteni kanssa. Tutkimus naisvankien päihdekuntoutuksesta Vanajan vankilassa. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2007. Vammala: Vammalan kirjapaino oy.

Halonen, M. 2005. Päihdepalvelujen saatavuus, vaikuttavuus ja palveluun ohjautuminen asiakkaiden kuvaamina. Hoitotieteen ja terveystieteiden laitoksen Oulun yliopisto.

Havio, M., Inkinen, M. & Partanen, A. 2008. Päihdehoitotyö. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) 1999. Siinä tutkija, missä tekijä. Itä-Suomen osaamiskeskus. Päihdetyö. Juva: Atena kustannus.

Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2007. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Hietala, O. 2013. A-klinikan asiakas kahvilassa, etnografinen tutkimus asiakkaiden juomiselle ja ammattiavulle antamista merkityksistä. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos, yhteiskuntapolitiikka.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Holmberg, J. 2008. Mitä on mielenterveys- ja päihdehoitotyö? Teoksessa Holmberg, J., Hirschovits, T., Kylmänen, P. & Agge, E. (toim.) Tämä potilas kuuluu meille. Sairaanhoidaja tekee mielenterveys- ja päihdehoitotyötä. Helsinki: Suomen Graafiset palvelut Oy.

Hovila, H. 2005. Henkilöstöjohtaminen tietointensiivisen organisaation tukena. Teoksessa Hovila, H. & Okkonen, J. (toim.) Asiantuntijan suorituskyky. Tampere University of technology and University of Tampere.

Huovinen, T. & Rovio, E. 2006. Toimintatutkijakentällä. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

- Huuhka, M.2010.Luovan asiantuntija organisaation johtaminen.Helsinki: Talentum.
- Isoherranen,J. 2005.Moniammatillinen yhteistyö.Vantaa: Dark Oy
- Itä-Suomen osaamiskeskus. 2013. http://isonetti.nettihotelli.org/?page_id=23
15.9.2013
- Jelli-järjestötietopalvelu, päihteetöntä toimintaa Joensuussa 2013.
<http://www.jelli.fi/tukea-arkeen/paihteetonta>. 13.5.2013
- Joensuun nuorisoasuntoyhdistys. Yhdistys. 2013. <http://www.josna.fi> 13.5.2013
- Järvensivu, T. Nykänen, K. Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas. Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Kananen, J.2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.
- Konttinen, E, 2008. Jyväskylän yliopiston tutkimus- ja julkaisutietojärjestelmä. Tutka.Kansalaisyhteiskunnan sanasto. Kolmassektori.
<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
- Korkala, S, 2010. Luottamuksen ilmeneminen alueellisissa yhteistyöverkostoissa. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Krause, K. & Kiikkala, I. 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Kirkon päihdetyön strategia. Kirkkohallitus. 2005.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/kirkonpaihdestrategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/kirkonpaihdestrategia.pdf) 15.9.2013
- Kuusisto, K.2010. Kolme reittiä alkoholismista toipumiseen. Tutkimus muutoksesta hoidon ja vertaistuen avulla sekä ilman professionaalista hoitoa. Tampereen yliopisto.Väitöskirja. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampere.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.Kuopio.
- Louko, M.2007. Päihdetyöntekijä.Joensuu.
- Mattila, K-P. 2008. Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä.2.painos. Jyväskylä: P-S kustannus.
- Murto, L.1997. Yhteisöhoitoon suuntauksia. Jyväskylä: Gummerus.
- Murto, L. 2009. Ihan oikea Ihme: kirjoituksia päihdetyöstä. (toim) Kaipio, K & Ruisniemi, A. Vapaan Alkoholihuollon Kannatusyhdistys - VAK ry.
- Möttönen, S. & Niemelä, R.2005.Kunta ja kolmas sektori, yhteistyön uudet muodot.Jyväskylä: PS- Kustannus.
- Nimettömät alkoholistit, 2004.12.painos.Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Nuorvala, Y., Halmeaho, M & Huhtanen, P.2007.Pääsy kieletty! Poiskäännyttämisen politiikka ja sosiaaliturva. (toim.) Hänninen, S., Karjalainen, J.&Lehtelä, K-M. Stakes. Gummerus kirjapaino. Vaajakoski.

- Nykänen, S. 2010. Ohjauksen palvelujärjestelyjen toimijoiden käsitykset johtamisesta ohjausverkostossa. Matkalla verkostojohtamiseen? Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Opetushallitus. 2007. Näyttötutkinnon perusteet, päihdetyön ammattitutkinto. Helsinki:
http://www.oph.fi/download/111060_paihdeetyo_ammattitutkinto.pdf
 Dno 4/011/2007. 11.1.2013.
- Opetusministeriö. 2007. Päihdeongelmien ehkäisyn ja hoidon koulutuksen kehittämistyöryhmän mietintö.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr17.pdf?lang=fi> 15.9.2013.
- Ojasalo, K., Moilanen T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Porvoo: WSOY Pro Oy.
- Pulkkinen, S., Harju, C. & Markkanen, P. 2008. Opas verkostoitumiseen. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Päihdehuoltolaki. 41/1986. 3§ & 4§. 2009.
- Ranki, A. 1999. Vastaako henkilöstön osaaminen yrityksen tarpeita? Helsinki: Kauppakaari.
- Ruisniemi, A. 2006. Minäkuvan muutos päihderiippuvuudesta toipumisessa. Tutkimus yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.
- Ruumensaari, H. 2012. Pro gradu. Pois pullon pauloista: näkökulmia päihdekuntoutujien muutosmotivaatioon ja hoitoon hakeutumiseen. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Sarajärvi, A., Mattila L-R. & Rekola L. 2011. Näyttöön perustuva toiminta. Avain hoitotyön kehittämiseen. Helsinki: WSOY Pro Oy.
- Sipilä, J. 1996. Asiantuntija ja johtaja: miten hallitsen nämä kaksi roolia? 2. painos. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Sosiaaliportti. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Osaamisen määrittely.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyontuki/osaamiskartoitus/maarittelu>.
 13.1.2013
- Sosiaali- ja terveysministeriö. palvelurakennemuutos osana kuntauudistusta. 2013.
http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/palvelurakennemuutos 10.5.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Päihdepalvelujärjestelmä.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/paihdepalvelu/osa3.htm>
 30.9.2013.
- Soroppi ry:n toimintasuunnitelma ja strategia vuodelle 2011.
<http://www.kansalaistalo.fi/wp-content/uploads/2011/08/TOSU2011.pdf>. 15.9.2013.
- Sovatek-säätiö, toimintasuunnitelma- ja talousarvio 2013.
http://www.sovatek.fi/liitteet/Toimintasuunnitelma_ja_talousarvio_2013.pdf 12.10.2013.
- Siniristi ry:n historia. 2013. <http://www.joensuunsiniristi.com/5> 13.5.2013.

- Stakes.2005.Ideota ja menetelmiä osallistavaan palaveriin.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi. 13.5.2013
- Stakes.2006. Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerien työryhmä muistio. Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. Työpapereita. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/fa9b7892-47ce-4c68-a419-640443b9c2a8> 12.1.2013
- Suomen Punainen Risti. 2012-2013. Tule mukaan päihdetyöhön.
<http://www.punainenristi.fi/tule-mukaan/paihdeyohon> 13.5.2013.
- Sydänmaanlakka, P.2012. Älykäs johtaminen 7.0, Miten kasvaa viisaaksi johtajaksi. Helsinki: Talentum.
- Syrjänen, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1996. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Talentia. sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö 2013.
<http://www.talentia.fi/tyoelamassa/ammattietiikka/vala>. 13.9.2013
- Tammi, T. 2011. A-klinikka –säätö. <http://www.a-klinikka.fi/blogi/paihdeyonsoveltavaa-tutkimusta-vahvistettava> 7.5.2013
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2009. Kansallinen mielenterveys- ja päihdeohjelma. 2009-2015. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/53837d85-321b-4694-90ad-a2332abaea71>. 15.9.2013
- Terveyden – ja hyvinvoinninlaitos. 2013a. Alkoholiohjelma.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/alkoholiohjelma. 15.9.2013
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2013 b. Neuvoa antavat päihdetyötä tekeville. Verkostoituminen ja yhteiseen strategiaan sitoutuminen.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/verkostoituminen-ja-yhteinen-strategia 4.1.2013.
- Tilastokeskus. 2010. Tuotteet, palvelut. Sosiaalinen pääoma.
<http://tilastokeskus.fi/tup/sospo/kasite.html> 29.5.2013.
- Tuomi, J.& Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.1.-2.painos. Helsinki: Tammi.
- Työteveyslaitos.2010.Työpaikan osaamiskartoitus ja visiointi.
http://www.ttl.fi/fi/terveys_ja_tyokyky/tykytoiminta/erilaisia_keinoja/sivut/tyopaikan_osaamiskartoitus.aspx .3.3.2013.
- Vaasan seudun alueellinen päihdestrategia.2009.
<https://www.google.fi/search?q=vaasan+seudun+alueellinen+p%C3%A4ihdestrategia&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:fi:official&client=firefox-a> 15.8.2013.
- Viitala, R.2006. Johda osaamista. Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. 2. painos. Helsinki: Infoviestintä Oy.
- Virkki, T., Vartiainen A., Kettunen P. & Heinämäki L. 2011. Sosiaalipalvelut muutoksessa. Kuntalaisten ja henkilöstön näkemyksiä Parasuudistuksesta. THL. Raportti 56 /2011.
- Weckroth, A.2006. Valta ja merkitysten tuottaminen korvaushoidossa. Etnografinen tutkimus huumehoitolaitoksesta. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Kuopion yliopisto.

Kysely 1

Liite 1

Hei!

Hyvä päihdetyön verkostoitujat työryhmän jäsen. Esitän Sinulle yhteistyöpyynnön. Opiskelen Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa sosionomi (Yamk) tutkintoa, johtamisen – ja kehittämisen koulutusohjelmassa. Opintoni ovat nyt siinä vaiheessa, että on aika tehdä opinnäytetyö (tutkimus- ja kehittämistehtävä). Olisin kiinnostunut tekemään opinnäytetyöni Päihdetyön verkostoitujien työryhmästä. Tavoitteena on, että saisimme kehitettyä Päihdetyön verkostoitujat työryhmästä sellaisen, että se hyödyttäisi työryhmän jäseniä parhaalla mahdollisella tavalla ja sitä kautta auttaisi konkreettisesti arkisessa asiakastyössämme.

Toivoisinkin, että Sinulla olisi aikaa miettiä ja kertoa mitä Sinä odotat päihdetyön verkostoitujat -ryhmän toiminnalta? Toivoisin, että ehtisit vastata kysymykseeni sähköpostitse perjantaihin 23.11.2012 mennessä, tarkoitukseni olisi koota lähettämänne toiveet ja odotukset 4.12.2012 Päihdetyön verkostoitujien työryhmän seuraavaan kokoontumiseen, jossa voisimme keskustella esiin tulleista aiheista sekä suunnitella sitä miten vastata ryhmästämmme nousseisiin odotuksiin.

Irmeli Stenberg

Sosiaaliohjaaja

Joensuun päihdepalvelut / Sovatek - säätiö

Antinkuja 4

80100 Joensuu

p. 050 315 6646

Toinen kysely

Liite 2

Hyvä Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsen!

Lähetän sinulle opinnäytetyöhöni liittyvän kyselyn, johon toivoisin sinun vastaavan keskiviikkoon 3.4.2013 mennessä. Kyselyn tarkoituksena on selvittää Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenten osaamista ja osaamisen lisätarpeita päihteitä haitallisesti käyttävän ihmisen ja hänen läheistensä kohtaamisessa ja tukemisessa.

1. Vastaajan taustatiedot

Sukupuoli:

Ikä:

Työkokemus:

Koulutustausta:

2. Millaista osaamista (mm. tieto, taito, ohjaus, palvelut) koet sinulla olevan kohdatessasi työssäsi ihmisen joka käyttää päihteitä itselleen haitallisesti ?

3. Millaista osaamista koet sinulla olevan kohdatessasi työssäsi päihteitä haitallisesti käyttävän ihmisen läheisen?

4. Millaista osaamista (mm. tieto, taito, ohjaus, palvelut) koet tarvitsevasi lisää voidaksesi paremmin kohdata ja tukea päihteitä haitallisesti käyttävän ihmisen elämänhalintaa, arjessa selviytymistä, toipumista jne?

5. Millaista osaamista (mm. tieto, taito, ohjaus, palvelut) koet tarvitsevasi lisää voidaksesi paremmin kohdata ja tukea päihteitä haitallisesti käyttävän ihmisen läheistä?

Kiitos!

Irmeli Stenberg
Sosiaalihoaja
Joensuun päihdepalvelut / Sovatek - säätiö
Antinkuja 4
80100 Joensuu
p. 050 315 6646

Haastattelu on teemahaastattelu. Haastattelun teemat on saatu aiemmasta sähköpostitse tehdystä kyselyn vastauksista. Kyseiset teemahaastattelun teemat tulivat eniten esille vastauksissa, joko osaamisalueina tai kehittämistarpeina.

Tämän teemahaastattelun tavoitteena on tuoda tarkempaa tietoa Päihdetyön verkostoitujien päihdetyöhön liittyvästä osaamisesta ja kehittämistarpeista. Tavoitteena on saada myös tietoa tulevan syksyn toimintasuunnitelman laatimiseksi ja toiminnankehittämiseksi sellaiseen muotoon, että se tuottaisi osallistujille muun muassa tukea arkiseen asiakastyöhön.

Päihdetyön osaaminen ja osaamisen kehittämistarpeet

Asiakkaan kohtaamisen taidoista puhuttiin paljon

Millaiset on mielestäsi hyvät asiakkaan kohtaamisen taidot?

Päihderiippuvuuden tunnistaminen, vaikka siitä ei kohtaamisessa puhuttaisi, niin työryhmän jäsenet kokivat tunnistavansa sen.

Miten tunnistat, mitä huomioit? Miten päihderiippuvuus näkyy?

Työryhmän jäsenet kokivat, että päihderiippuvuudella on laaja-alaista vaikutusta ihmisen elämään ja arkeen

Miten näkyy / vaikuttaa työssäsi? miten se näkyy sinun asiakkaiden elämässä?

Palvelujärjestelmän tuntemus koettiin alueeksi, josta kaivataan lisää tietoa

Miten hyvin tunnet päihdepalvelujärjestelmän? Mitä tietoa siitä kaipaisit lisää? Mistä lähtisit hakemaan verkostolle tietoutta päihdepalvelujärjestelmästä?

Vertais- ja kokemusasiantuntijuus

Tämä teema ei näkynyt kyselyvastauksissa, vaan oli jäänyt lähes kokonaan huomiotta ja tutkimuksiin vedoten otin haastatteluun mukaan kysymyksen aiheesta.

Onko sinulle kuinka tuttua? Mitä haluaisit tietää lisää vertais- ja kokemusasiantuntijuudesta? Miten ja mistä Päihdetyön verkostoitujat voisi saada lisää tietoa vertais- ja kokemusasiantuntijuudesta?

Päihderiippuvuuden lääketieteellinen ja hoidollinen tieto oli asioita joista useat halusivat lisää tietoa (lääkehoito, hoitotyö, terapia)

Mitä tietoa haluaisit päihdetyön osalta lääkinnällisestä hoidosta? Entä, hoito- ja terapiatyöstä? Mistä ja miten Päihdetyön verkostoitujat voisivat mielestäsi saada parhaiten tietoa edellä mainituista asioista ?

Päihdeaine- ja käyttäjätietous (huumausaineet, huumeidenkäyttäjien määrät yms.)

Mitä tietoa erityisesti kaipaisit päihdeaineista? Huumausaineiden käyttäjien määrästä, huumeongelman laajuudesta yms? Mistä lähtisit hakemaan tietoa ?

Henkilökohtaisia erityisosaamisalueita

Mitä erityisosaamista koet itselläsi olevan? Harrastatko jotakin? Voiko erityisosaamistasi hyödyntää työssäsi? Miten hyödynnät erityisosaamistasi? Miten vaikuttaa asiakkaan elämään?

Omat vahvimmat osaamisalueesi

Nimeä kaksi vahvinta osaamisaluetta päihdetyön osaamisen näkökulmasta?

Oman osaamisen jakaminen

Mitä olisit itse valmis tekemään, että osaamistasi saataisiin jaettua Päihdetyön verkostoitujien työryhmän jäsenille. olisitko valmis tekemään jotakin, että osaamistasi saataisiin jaettua työryhmän ulkopuolelle?

Päihdetyön verkostoitujien työryhmä

- Mitä toimivaa?

Mitä olet saanut itsellesi ja työhösi Päihdetyön verkostoitujien toiminnasta? Mikä saa sinut tulemaan Päihdetyön verkostoitujien toimintaan?

- Mitä kehitettävää ?

Mitä muuttaisit Päihdetyön verkostoitujien toiminnassa? Miksi muuttaisit? Miten muuttaisit?

Suostumuslomake opinnäytetyöhön osallistumiseen

OPINNÄYTETYÖHÖN (tutkimus / kehittämistehtävä)
OSALLISTUVIEN SUOSTUMUS

Osallistun Irmeli Stenbergin ylemmän AMK – opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen/kehittämistehtävään ja suostun siihen, että tutkimuksessa / kehittämistehtävässä ilmenneitä tuloksia käytetään opinnäytetyön kirjallisissa ja suullisissa raportoinneissa.

Minulle on kerrottu, että

- opinnäytetyön tarkoituksena on vahvistaa ja kehittää päihdetyön verkostoitujien työryhmän toimintaa, sekä selvittää päihdetyön verkostoitujien työryhmän päihdetyön osaaminen sekä päihdetyön kehittymistarpeet.
- henkilötietoni tai mitkään muut tunnistamiseen johtavat tiedot eivät tule raportoinneissa esille.

allekirjoitus

(nimenselvennys)_____

allekirjoitus

(nimenselvennys)_____

allekirjoitus

(nimenselvennys)_____

allekirjoitus

(nimenselvennys)_____

allekirjoitus

(nimenselvennys)_____

allekirjoitus

(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

allekirjoitus
(nimenselvennys)_____

Opinnäytetyöntekijän allekirjoitus

.....

Joensuussa 15.1.2013 ja 19.2.2013